

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIKNI SAKLASH VAZIRLIGI
RESPUBLIKA O‘RTA TIBBIYOT VA FARMATSEVTIKA XODIMLARI
MALAKASINI OSHIRISH VA ULARNI IXTISOSLASHTIRISH MARKAZI
ANDIJON FILIALI**

«TASDIKLAYMAN»
Respublika o‘rta tibbiyot va
farmatsevtika xodimlari
malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish
markazi Andijon filiali direktori
 G.A. Turaxodjaeva
2025y.

Bilimlar sohasi: Sog‘liqni saqlash

“TEZ TIBBIY YORDAM DISPETCHERI.”

malaka oshirish

ishchi ukuv dasturi

(o‘qish hajmi – 144 kredit)

Andijon – 2025 yil

Tuzuvchilar:

Z.S. Xayitboeva
Respublika o'rtta tibbiyot va farmatsevtika
xodimlari malakasini oshirish va ularni
ixtisoslashtirish markazi
Andijon filiali o'qituvchisi

Ya.X Satimova
Respublika o'rtta tibbiyot va farmatsevtika
xodimlari malakasini oshirish va ularni
ixtisoslashtirish markazi
Andijon filiali o'qituvchisi

Taqrizchilar

Toshboev Sh . O
ADTI Bolalar anesteziologiya va
reanimatsiya kafedrasi mudiri tibbiyot
fanlar nomzodi

Yuldashev A.A
Respublika shoshilinch tez tibbiy yordam
ko'rsatish ilmiy- amaliy markazi
Andijon filiali 03 stansiyasi oliy toifali vrachi

O'quv dasturi Respublika o'rtta tibbiyot va farmatsevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazining Pedagogik kengashida ko'rib chiqildi va tasdiqlashga tavsiya etildi

« 8 » yanvar 2025y.

bayonnoma № 1

Pedagogik kengash raisi

G.A.Turaxodjaeva

1. Kirish

Mamlakatimizda o'rtta tibbiyot xodimlarini tayyorlash, malakasini oshirish, tibbiyot muassasalarida hamshiralik ishini xalqaro andozalarga mos tarzda tashkil etish borasida zamonaviy tizim yaratilgan. Mazkur ishchi o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi "Tibbiyot va farmatsevtika ta'limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ- 4310-son va 2020 yil 7 apreldagi "Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4666-sonli qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Sog'likni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli "Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish bo'yicha me'yoriy hujjatlarni yanada takomillashtirish to'g'risidagi" buyrug'i ijrosini ta'minlash doirasida yaratilgan.

Ishchi dasturda o'quv fanning mazmuni, uni o'zlashtirish shakli va usullari mujassamlashtirilgan. Ishchi dastur mazmunida nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar orqali mustahkamlash va chuqur bilimlarni egallash alohida e'tiborga olingan.

"Tez tibbiy yordam xizmati dispetcheri" ishchi o'quv dasturi yo'nalishining ishchi o'quv rejasi asosida tayyorlangan bo'lib, feldsher va tez tibbiy yordam stansiyalari dispetcherlarni 144 kredit malaka oshirishlari uchun mo'ljallangan. Ishchi dastur fanlar bloklariga ajratilgan bo'lib: kasbiy rivojlanish moduli ma'naviy va siyosiy dunyoqarashlarini kengaytirishga qaratilgan yangiliklar, shuningdek, sog'liqni saqlash tizimidagi islohatlar, tibbiyot sohasining ilm – fani va amaliyotining rivojlanishi tendensiyalari va yutuqlari, yangi texnika va texnologiyalari to'g'risida ma'lumotlar kiritilib, tibbiy talimda uzluksizligi va uzviyligini, fanlar va bo'limlarni ketma-ketligini ta'minlangan holda tinglovchilarni mustaqil ishlashga va fikrlashga qaratilgan o'quv materiallarini qamrab olgan. Ishchi dasturda tez tibbiy yordam stansiyalari dispetcherlarini malakaviy tavsifnomasi va lavozim yo'riqnomalariga muvofiq, lozim bo'lgan yangi bilim va ko'nikmalarni (bilishi mumkin, bilishi lozim, bajara olishi kerak va qaysi amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirishi lozim) yetarli darajada o'zlashtirishga qaratilgan materiallar taqdim etilgan.

1.1. Maqsad:

- O'qish natijasida tez tibbiy yordam tizimdagi aholiga feldsherlik va tez tibbiy yordam stansiyalari dispetcherlarning xizmatini ko'rsatish bo'yicha faoliyat olib boradigan tibbiy hodimlarning mavjud kompetensiyalarni takomillashtirish va kasbiy faoliyat uchun zarur yangi bilim va ko'nikmalarni egallash va kasbiy darajasini oshirish.
- Tez tibbiy yordamning tezkorligi, sifati va undan foydalanish darajasini oshirish;
- Viloyatning barcha hududi bo'yicha tez tibbiy yordam chaqiriqlarini qabul qilish va avtomatlashtirilgan tarzda qayta ishlash;
- Tez tibbiy yordam xizmati sayyor brigadalari faoliyatini tezkor boshqarish va muvofiqlashtirish;
- Tez tibbiy yordam dispetcherlik xizmati boshqa shoshilinch tezkor xizmatlari bilan bog'lanishini va o'zaro hamkorlikni ta'minlash;

- Ushbu kurs tinglovchilarga faqatgina bilim va amaliy ko'nikmalarni o'rgatishga yo'naltirilmagan, balki kritik vaziyatlarda aqlning xushyorligini va aniq fikr yuritishni, javobgar va hamdard bo'lib qolishni ham o'rgatadi.

1.2. Vazifalar:

- Umumiy malaka oshirish o'quv jarayonini modulli tibbiy ta'lim tamoyili bo'yicha, zamonaviy, davlat talablariga mos holda tuzilgan o'quv dasturi bo'yicha tashkillashtirish va Respublika shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi Andijon filiali(RShTYOIMAF), uning filiallari va tuman (shahar) tibbiyot birlashmalari tez tibbiy yordam bo'limlarida, TTYo stansiyalaridada ko'rsatiladigan tez tibbiy yordam ko'rsatish uchun kerakli amaliy ko'nikmalarni mustaqil qo'llashga tayyorgarlikni shakllantirish; Fuqarolar murojaatlarini to'g'ri qabul qilish va ro'yxatga olish. Murojaat etuvchilar bilan muloqot o'rnatish va to'liq axborot olish. Telefon orqali murojaat qabul qilishning asosiy texnikasi. Bemorlar muammolarini aniqlash va tez tibbiy yordam ko'rsatishni to'g'ri tashkil etishni va telefon orqali kerakli maslahatlar berib, bemor ahvolini baholab turish
- Tez tibbiy yordam xizmati ixtisoslashtirilgan avtotransportini zamonaviy tibbiy uskunalari va raqamli radioaloqa vositalari (ratsiyalar) bilan shundan Radioaloqa,Telefon aloqasi (Planshetlar) GPS-navigatsiya tizimi bilan ishlashini o'rgatish;
- Tez tibbiy yordam xizmatining maxsus avtotransport vositalarini tibbiyot uskunalari komplektlari (EKG, transportda o'pkani sun'iy ventilyatsiya qilish vositasi, elektr so'rgich, defibrillyator va hokazolar) to'liq foydalana bilish;
- Amaliyotda sog'liqni saqlash bo'yicha asosiy qonunlarni, amaldagi direktiv hujjatlarni, feldsher va tez tibbiy yordam stansiyalari dispetcherlarni o'z ish faoliyatida qo'llay bilishni o'rgatish;
- Andijon shahar tez tibbiy yordam stansiyalari negizida butun shahar(tuman) hududida tez tibbiy yordamni shoshilinch chaqirishga mo'ljallangan Call -markazlar tunu-kun ishlaydigan yagona telefon raqamining uzluksiz faoliyatini ta'minlash.

1.3. Ta'lim oluvchilar toifasi (kontingenti):

Ishchi o'quv dastur bo'yicha Respublika shoshilinch tez tibbiy yordam ko'rsatish ilmiy-amaliy markazi Andijon filiali ,tuman (shahar) tibbiyot birlashmalari, tez tibbiy yordam ko'rsatish TTYo stansiyalarida faoliyat yuritayotgan o'rta tibbiyot xodimlarining malakaviy tavsifnomasi va lavozim yo'riqnomalariga muvofiq, ya'ni mutaxassisligini tasdiklovchi xujjati tez tibbiy yordam stansiyalari dispetcherlar uchun mo'ljallangan.

1.4. O'quv dasturni o'zlashtira olish uchun zarur bo'lgan tinglovchi kompetensiyasi:

- Tez tibbiy yordam stansiyalari dispetcherlarning xuquqiy ma'suliyatlari, bemor xuquqlari, roziligi, rad etishi, asosiy xayotiy ko'rsatkichlarni o'rganish va baholash.
- Mutaxassislik bilimlarini doimo boyitib borish, yangi axboratlarni o'rganish va o'z faoliyatida qo'llay bilish;
- Tez tibbiy yordam stansiyalari dispetcherlariga murojat tushganda bemorning xolatini surishtirish va telefon orqali bemorning yaqinlariga tavsiyalar berish.
- Tez tibbiy yordamni tashkil etishdagi direktiv hujjatlarni o'rganish, me'yoriy hujjatlarni yuritishni bilish;
- Tibbiyot psixologiyasi va shaxslararo muloqot ko'nikmalarini o'rganish;
- Favqulotda holatlarda jabrlanganni birlamchi qo'riqdan o'tkazish,organizmning hayotiy muxim funksiyalar (es-hush,nafas,qon aylanish) bilan bog'liq holatini baholash.

-Tez tibbiy yordam ko'rsatish bilish, tez tibbiy yordamning tezkorligini va samaradorligini tubdan kuchaytirishga, aholiga o'z vaqtida malakali tez tibbiy yordam ko'rsatish.

- Kasbiy o'sishga erishish, malaka darajasini oshirib borish, kasbiy faoliyatda o'z ichki imkoniyatlarini namoyom qilish, zamonaviy vosita, texnika va texnologiyalardan foydalana olish.

1.5. Dasturning dolzarbligi:

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi "Tibbiyot va farmatsevtika ta'limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4310 -son va 2020 yil 7 apreldagi "Tibbiy –sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4666-sonli qarorlari, O'zbekiston Respublikasi Sog'likni saklash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi № 160 "Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish bo'yicha me'yoriy xujjatlarni yanada takomillashtirish to'g'risidagi" buyrug'i ijrosini ta'minlash doirasida modul tizimi asosida ishlab chiqilgan dasturdir.

Sog'liqni saqlash sohasida qabul qilingan me'yoriy hujjatlarni (O'zbekiston Respublikasining qonunlari, texnik reglamentlar, xalqaro va milliy standartlar, buyruqlar, tavsiyalar, terminologiya, xalqaro birliklar tizimlari (SI), amaldagi xalqaro tasniflar), shuningdek, sifat va ish faoliyatini baholash uchun hujjatlardan foydalanish imkoniyati va bemorlardan chaqiruv bo'lganda chaqiruvni qabul qilish va ular bilan etika va deantologiyaga rioya qilgan xolda muomalada bo'lishni o'rgatish talab qilinadi.

Ishchi o'quv dasturining dolzarbligi amaliyotga asoslangan va muammolarga yo'naltirilgan yondoshuv asosida amaliy tibbiy yordamning zamonaviy ehtiyojlaridan kelib chiqib, o'quv materiallari va jarayonlar O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash tizimining va mutaxassislikning o'ziga xos kasbiy ehtiyojlariga qaratilgan. Ishchi dastur asosiy va eng yangi adabiyotlardan, chet el olimlarining tarjima qilingan adabiyotlaridan, milliy va jahon standartlari asosida tuzilgan me'yoriy hujjatlardan, shu bilan bir qatorda, shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish doirasidagi me'yoriy hujjatlar asosida tuzildi.

Tez tibbiy yordam xizmati dispetcherlarni malakasi oshirish aholiga hozirgi davr talablariga mos ravishda zamonaviy, malakali sifatli, tezkor, samarali va o'z vaqtida ko'rsatishni tibbiy xizmat ta'minlaydi. Sog'liqni saqlash tizimining butun dunyo buyicha rivojlanish tajribasi shuni ko'rsatadiki kadrlarni qayta tayyorlashda talablarni ishlab chiqishning vazifasi shakl va mazmunan bir xil ko'rinishda mutaxassislarni ko'p bosqichli qayta tayyorlash tizimini yaratish, bunda tayyorlangan kadrlar sog'liqni saqlashni muassasalarida to'liq mustaqil ishlay olishi va kasbiy faoliyat davomida malakasining oshib borilishi, bemorlarga ish joyi va egallagan lavozimiga mos bo'lgan kerakli malakaliy yordamni ko'rsata oladigan imkoniyatda bo'lishi lozim. Sog'liqni saqlashni muassasalarida to'liq mustaqil ishlay olishi va egallagan lavozimiga mos bo'lgan kerakli malakaliy yordamni ko'rsata oladigan imkoniyatda bo'lishi lozim.

1.6. Dastur hajmi: 144 kredit (kuniga 6 soat xaftada, 36 kredit).

1.7. O‘qish shakli:

- kunduzgi - o‘qish ishdan ajralgan holda
- on/offlayn, masofaviy - an’anaviy o‘qish ishdan ajralgan.

1.8. Mashg‘ulotlarni o‘tish tartibi: Mashg‘ulotlar O‘zbekiston Respublikasi sog‘liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi “Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish to‘g‘risidagi” №160-son buyrug‘i va markazning ichki tartib-qoidalari asosida rejalashtiriladi va amalga oshiriladi. Mashg‘ulotlar 8-30 da boshlanib, 13-10 da tamom bo‘ladi. Tushlik - 25 daqiqa. Kuniga 6 kreditdan, xaftasiga 36 kredit, 4 xaftada 144 kredit.

2. REJALASHTIRILAYOTGAN TA’LIM NATIJALARI

2.1. Rejalashtirilayotgan ta’lim (natijalari)dan so‘ng tinglovchi kompetensiyasi:

Tinglovchi “Tez tibbiy yordam dispatcheri” mutaxassisligi bo‘yicha malaka oshirish o‘quv ishchi dasturini o‘zlashtirishi natijasida mutaxassislikni xususiyatlaridan kelib chiqib, malakaviy tavsifnoma bo‘yicha yangi umumiy va malakaviy ko‘nikmalarini takomillashtiriladi, quyidagi kasbiy kompetensiyalari oshadi:

Umumiy kompetensiyalar:

- Hamkasblar, “Tez tibbiy yordam” xodimlari bemorlar va ularni qarindoshlari bilan muloqotda tibbiy faoliyatning axloqiy va deontologik jihatlarini amalga oshirishga tayyorligi va amalga oshirishi;
- Intizomiy, ma’muriy, fuqarolik, jinoiy javobgarlikni amalga oshirayotganda tibbiy xatolarning oldini olish bo‘yicha o‘z faoliyati natijalarini tahlil qilish tayyorligi va amalga oshirishi;
- Bemorlar bilan ishlashda foydalaniladigan tibbiy va texnik jihozlar bilan ishlash, shaxsiy kompyuter texnologiyalari, turli manbalardan ma’lumot olish, global kompyuter tarmoqlarida ma’lumotlar bilan ishlash imkoniyati va istagi;
- Kasbiy muammolarni hal qilishda zamonaviy axborot texnologiyalarining imkoniyatlaridan foydalanish. Tibbiy-ijtimoiy va hamkorlik faoliyatini olib borish, kelishmovchiliklarni hal etish, hamkasabalar, patsientlar va ularning yaqinlari bilan to‘g‘ri muloqot qilish.

Kasbiy kompetensiyalar:

- Call-markazlarga fuqarolar qilgan murojaatlarini to‘g‘ri qabul qilish va ro‘yxatga olish. Murojaat etuvchilar bilan muloqot o‘rnatish va to‘liq axborot olish. Bemorlar muammolarini aniqlash va tez tibbiy yordam ko‘rsatishni to‘g‘ri tashkil etishni va telefon orqali kerakli maslahatlar berib, bemor ahvolini baholab turish.
- Asosiy shifoxonagacha bo‘lgan bosqichda shikastlanganlarga va kasallanganlarga shifoxonagacha bo‘lgan tez tibbiy yordam ko‘rsata bilish
- Favqulotda vaziyatlarda jabirlanuvchining xolatni baxolash, hayotiy ko‘rsatkichlar va asosiy hayotiy ko‘rsatkichlarni aniklash, bemorlarni tibbiy saralash va birinchi tez tibbiy yordamni ko‘rsatish.

Shu jumladan:

- Yurakni va o‘pkani reanimatsiyasini o‘tkazishni;

- Kattalar va bolalarda nafas siqishi yuz berganda shoshilinch yordam ko'rsatishni;
- Kattalar va bolalarda yurak-qon tomir faoliyati jiddiy buzilganda intensiv terapiya algoritmlarini bajarish;
- Jarohat olganda kasalxonagacha shoshilinch yordam ko'rsatishni;
- Neonatal reanimatsiyani algoritmlarini bajarish;
- Yuqumli kasalliklar va o'ta xavfli infeksiyalar aniqlanganda tez tibbiy yordam ko'rsatish algoritmi bajarish;

3. Dasturning mazmuni

3.1. "Tez tibbiy yordam dispetcheri" malaka oshirish yo'nalishi o'quv ishchi rejasi

№	Modul va mavzular nomi	Kredit	Auditoriya mashg'ulotlari		
			Nazariy mashg'ulot	Amaliy mashg'ulot	Seminar
1.0	Kasbiy rivojlantirish moduli	32	16	16	
1.1	O'zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati	4	4	-	
1.2	Tibbiyotda zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalari	6	2	4	
1.3	Sanitariya epidemiologik tartib me'yorlari va infeksiyon nazorat	6	4	2	
1.4	Sterilizatsiyada zamonaviy usullar va texnika xavfsizligi	6	2	4	
1.5	Sog'lom turmush asoslari, to'g'ri ovqatlanish mezonlari va jismoniy faollik	10	4	6	
2.0	Mutaxassislik fanlar moduli	104	44	60	
2.1	Tez tibbiy yordam xizmati tizimi haqida umumiy ma'lumot. Tez tibbiy yordam dispetcheri o'ziga xos professional xususiyatlari. Tez tibbiy yordam stansiyalarida dispetcherning roli va vazifalari.	6	2	4	
2.1.1	Tez tibbiy yordam xizmati tizimi haqida umumiy ma'lumot.		2		
2.1.2	Tez tibbiy yordam dispetcheri o'ziga xos professional xususiyatlari.			2	

2.1.3	Tez tibbiy yordam stansiyalarida dispetcherning roli va vazifalari.			2	
2.2	Fuqarolar murojaatlarini qabul qilishda dispetcherning qadamma- qadam bajaradigan asosiy harakatlar algoritmi. Aholi turar joylari topografiyasi va davolash profilaktika muassasalarining joylashish xaritasi bilan ishlash.	12	8	4	
2.2.1	Fuqarolar murojaatlarini qabul qilishi		2		
2.2.2	Dispetcherning qadamma- qadam bajaradigan asosiy harakatlar algoritmi.		2		
2.2.3	TTYo brigadalarini chaqirishlarni qabul qilish va TTYo brigadalariga yetkazish			2	
2.2.4	Aholi turar joylari topografiyasi		2		
2.2.5	Davolash profilaktika muassasalarining joylashish xaritasi bilan ishlash.		2		
2.2.6	Davolash profilaktika muassasalarining joylashish xaritasi bilan ishlash.			2	
2.3	Tez tibbiy yordam ko'rsatish xizmatida resurslarni taqsimlash va shoshilinch yordam bo'yicha ko'rsatmalar berish. Oilaviy poliklinika va QOP lar bilan hamkorlikda ish olib borish.	6	4	2	
2.3.1	Tez tibbiy yordam ko'rsatish xizmatida resurslarni taqsimlash va shoshilinch yordam bo'yicha ko'rsatmalar berish.		2		
2.3.2	Oilaviy poliklinika va QOP lar bilan hamkorlikda ish olib borish.		2		
2.3.3	Shoshilinch yordam bo'yicha ko'rsatmalar berish.			2	
2.4	Dispetcherlik xizmatida yuridik javobgarlik. Ruhiiy kritik holatlarda o'z-o'zini nazorat qilish va boshqarish.	12	6	6	
2.4.1	Dispetcherlik xizmatida yuridik javobgarlik.		2		
2.4.2	Ruhiiy kritik holatlarda o'z-o'zini nazorat qilish va boshqarish.		2		
2.4.3	Stressni boshqarish. Emotsional barqarorlik			2	

2.4.4	Dispetcherining ish faoliyatida uchraydigan psixologik xususiyatlar		2		
2.4.5	Konsentratsiya va diqqatni jamlash			2	
2.4.6	Empatiya va muloqot madaniyati			2	
2.5	Favqulodda vaziyatlar (F.V.) xaqida tushuncha va ular oqibatida zarar ko'rganlarga (jabrlanganlarga) tibbiy yordam ko'rsatishining asosiy qoidalari.	6	2	4	
2.5.1	Favqulodda vaziyatlar (F.V.) xaqida tushuncha		2		
2.5.2	Jabrlanganlarga tibbiy yordam ko'rsatishining asosiy qoidalari			2	
2.5.3	Jabrlanganlarni tibbiy saralash			2	
2.6	Tez tibbiy yordamning asosiy konsepsiyasi va dispetcherlik protokollari bilan ishlash (shok, koma va qon ketishlarda shifoxonagacha tez yordam ko'rsatish).	12	4	8	
2.6.1	Tez tibbiy yordamning asosiy konsepsiyasi		2		
2.6.2	Shoklarning turlarida shoshilinch yordam ko'rsatish			2	
2.6.3	Komalarda shoshilinch yordam ko'rsatish			2	
2.6.4	Dispetcherlik protokollari bilan ishlash		2		
2.6.5	Xushdan ketish , kolapplsarda shoshilinch yordam ko'rsatish			2	
2.6.6	Qon ketishlarda shoshilinch yordam ko'rsatish			2	
2.7	Inson xayotiga xavf soluvchi holatlarda (gipertermiya, zaxarlanishlar, kuyish, issiq va sovuq urishi, jaroxatlanish,shikastlanish, qorinda og'riq, nafasni qiyinlashuvi, ko'krak qafasida og'riq, cho'kish, va x.k) tez tibbiy yordam ko'rsatish.	20	8	12	
2.7.1	Gipertermiyalarda shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish		2		
2.7.2	Zaxarlanish turlari va ularda shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish		2		

2.7.3	Bemorlarda tana xaroratini o'lchash, Oshqozonni zondlash texnikasi			2	
2.7.4	Kuyishlar turlari. Issiq va sovuq urishlarda shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish		2		
2.7.5	Kuyish maydonni aniqlash usullari			2	
2.7.6	Cho'kish turlari va ularda shoshilinch yordam ko'rsatish			2	
2.7.7	Shikastlanishlar, jaroxatlarda shoshilinch yordam ko'rsatish		2		
2.7.8	Qorinda og'riq, o'tkir nafas yetishmovchiliklarida shoshilinch tibbiy yordam			2	
2.7.9	Ko'krak qafasida og'riqlarda shoshilinch tibbiy yordam			2	
2.7.10	Strangulyatsion asfiksiyalarda shoshilinch tibbiy yordam			2	
2.8	Terminal holatlar, yurak – o'pka reanimatsiyasi. Kardiologik shoshilinch holatlarda tez tibbiy yordam ko'rsatish.	18	6	12	
2.8.1	Terminal holatlar		2		
2.8.2	Yurak – o'pka reanimatsiyasi o'tkazish algoritmi			2	
2.8.3	Defebrilyator qo'llash texnikasi			2	
2.8.4	Yurak qon tomiri tizimining o'tkir buzilishi		2		
2.8.5	O'tkir koronar sindrom			2	
2.8.6	EKG olish texnikasi			2	
2.8.7	Gipertonik krizda shoshilinch yordam ko'rsatish		2		
2.8.8	Qon bosimini o'lchash texnikasi			2	
2.8.9	Pulsni va nafas sonni sanash texnikasi			2	
2.9	Yuqumli kasalliklar va o'ta xavfli infeksiyalar aniqlanganda tez tibbiy yordam ko'rsatish algoritmi.	12	4	8	
2.9.1	Yuqumli kasalliklar tez tibbiy yordam ko'rsatish algoritmi.		2		
2.9.2	Kasallik yuqtiradigan manbai			2	
2.9.3	Kasallikni yuqish va tarqalish yo'llari			2	

2.9.4	O'ta xavfli infeksiyalar aniqlanganda tez tibbiy yordam ko'rsatish algoritmi.		2		
2.9.5	Maxsus ximoya kiyimini kiyish			2	
2.9.6	Joriy dezinfeksiya ishlarini bajarish			2	
3.0	Tanlov fanlar	4	-		4
	Attestatsiya	4	2	2	
	Jami:	144	62	78	

3.2. O'quv modullari tasnifi

- Tez tibbiy yordam xizmati tizimi haqida umumiy ma'lumot. Tez tibbiy yordam dispetcheri o'ziga xos professional xususiyatlari. Tez tibbiy yordam stansiyalarida dispetcherning roli va vazifalari.

- Fuqarolar murojaatlarini qabul qilishda dispetcherning qadamma- qadam bajaradigan asosiy harakatlar algoritmi.

Aholi turar joylari topografiyasi va davolash profilaktika muassasalarining joylashish xaritasi bilan ishlash.

- Tez tibbiy yordam ko'rsatish xizmatida resurslarni taqsimlash va shoshilinch yordam bo'yicha ko'rsatmalar berish. Oilaviy poliklinika va QOP lar bilan hamkorlikda ish olib borish.

- Dispetcherlik xizmatida yuridik javobgarlik. Ruhiy kritik holatlarda o'z-o'zini nazorat qilish va boshqarish.

- Favqulodda vaziyatlar (F.V.) xaqida tushuncha va ular oqibatida zarar ko'rganlarga (jabrlanganlarga) tibbiy yordam ko'rsatishining asosiy qoidalari.

- Tez tibbiy yordamning asosiy konsepsiyasi va dispetcherlik protokollari bilan ishlash (shok, koma va qon ketishlarda shifoxonagacha tez yordam ko'rsatish).

- Inson xayotiga xavf soluvchi holatlarda (gipertermiya, zaxarlanishlar, kuyish, issiq va sovuq urishi, jaroxatlanish, shikastlanish, qorinda og'riq, nafasni qiyinlashuvi, ko'krak qafasida og'riq, cho'kish, va x.k) tez tibbiy yordam ko'rsatish.

- Terminal holatlar, yurak – o'pka reanimatsiyasi. Kardiologik shoshilinch holatlarda tez tibbiy yordam ko'rsatish.

- Yuqumli kasalliklar va o'ta xavfli infeksiyalar aniqlanganda tez tibbiy yordam ko'rsatish algoritmi.

3.2.1.Modul: O‘zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	4 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	<p>O‘zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosatining asosiy yunalishlari. Sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirishning maqsad va vazifalari. Sog‘liqni saqlash tizimida olib borilayotgan keng ko‘lamli islohotlar. 2019-2025 yillarda O‘zbekiston Respublikasining Sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirish konsepsiyasining maqsadi va vazifalari. Onalar va bolalarga tibbiy yordam ko‘rsatish tizimini takomillashtirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar.</p> <p>Davlat-xususiy sheriklik va tibbiyot turizmini rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlarning mazmun,mohiyati.Sog‘liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi moduli va davlat tibbiy sug‘urtasi mexanizmining xuquqiy asoslari. Korrupsiyaga qarshi kurashishning asosiy prinsiplari va korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari.</p>
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • O‘zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlarini; • Respublikamizdagi milliy dasturlarning asosiy yo‘nalishlarini; • Siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy ayniqsa, tibbiyotga tegishli bo‘lgan Prezident farmonlarini; • 2019-2025 yillarda O‘zbekiston Respublikasining Sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirish konsepsiyasining maqsad va vazifalarini; • Davlat-xususiy sherikliklik va tibbiyot turizmini rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlarni; • Onalik va bolalikni muhofaza qilish bo‘yicha vazifalarini; • Insoniy fazilatlarni shakllantirib borishi va jamoada vijdonan o‘z vazifalarini bajarish mas‘uliyatini his etish; • Davlat-xususiy sheriklik va tibbiyot turizmini rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlarni; <p>O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 3 yanvardagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunining mazmun-mohiyatini.</p>

O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • Tibbiyotga tegishli bo‘lgan Prezident farmonlarini amaliyotga tadbiq etish bo‘yicha yo‘l xaritalari tuzish; • Jamoada vijdonan o‘z vazifalarini bajarish mas’uliyatini his etish mas’uliyatiga ega bo‘lish; • SSVning qarorlari va buyruqlarini joylarda bajarilishini ta’minlash; • Milliy qadriyatlarimizni kelajak avlodga yetkazishni ta’minlash.
--	--

Adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. –Toshkent 2016 y.
- 2.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning “Sud-huquq tizimini yanada isloh qilish, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish kafolatlarini kuchaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning 2018 yil 7-dekabrda 2019- 2025 yillarda O‘zbekiston Respublikasining Sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirish konsepsiyasi to‘g‘risidagi farmoni.
- 4.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyovning 2020-yil 12-noyabrdagi birlamchi tibbiy-sanitariya yordami muassasalari faoliyatiga mutlaqo yangi mexanizmlarni joriy qilish va sog‘liqni saqlash tizimida olib borilayotgan islohotlar samaradorligini yanada oshirish chora –tadbirlari tug‘risidagi farmoni.
- 5.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning 2020-yil 12-noyabrdagi Sog‘liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli va davlat tibbiy sug‘urtasi mexanizmlarini Sirdaryo viloyatida joriy etish chora- tadbirlari to‘g‘risidagi qarori.
- 6.O‘zbekiston Respublikasining “Korrupsiyaga karshi kurashish tug‘risida”gi qonuni. 2017 yil 3-yanvar

Elektron ta’lim resurslari

- vzv.minzdrav.uz–
- vzv.gov.uz
- vzv.press-service.uz
- vzv.parlament.gov.uz
- vzv.uza.uz
- vzv.cbu.uz-
- vzv.lex.uz
- vzv.ziyonet.uz

3.2.2 Modul. Tibbiyotda zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalari

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	Tibbiyot sohasida kompyuter texnologiyalaridan foydalanishdagi nazariy va amaliy bilimlar. Tibbiyotda qo‘llanilayotgan fizik va matematik modellar to‘g‘risidagi

	<p>zamonaviy nazariy bilimlar. Tibbiy statistik ma'lumotlarni to'g'ri tahlil qilish va ulardan kasallikning oldini olish yoki davolashda qo'llash. Axborot texnologiyalaridan foydalanish borasida amaliy ko'nikmalarga ega bo'lish, internet tarmog'ida ishlash, axborot qidirish va ulardan foydalanish, tibbiyot axborot tizimlari xususiyatlari, ma'lumotlar bazasini tashkil etish, ekspert tizimlari va axborot xavfsizligi asoslarini bilish.</p>
<p>O'quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kompyuterga axborot kiritish va axborot olish qoidalarini; • kompyuterni tuzilishi to'g'risida qisqacha ma'lumotni, kompyuterning foydali va zararli tomonlarini, kompyuterda ishlash jarayonida sanitariya qoidalariga rioya qilishni; • tibbiyotda zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalari bilan ishlashni; • sog'lom jamiyat qurishda axborotlashtirishning o'rnini; • sog'liqni saqlash tizimini axborotlashtirishda jahon tajribalarini; • axborotlarga ishlov berish, kiritish va chiqarish qurilmalari va ularning tavsifini; • tibbiyotda aloqa va kommunikatsiyavositalarini qo'llashni; • ma'lumotlarni saqlash, qayta ishlash va uzatish; • tibbiyot xodimlari uchun planshetlardan foydalanib, <i>online</i>- registratsiya qilish va ulardan foydalana olishi.
<p>O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kompyuter texnikasibilanishlashdatexnika xavfsizligini; • dasturlar bilan ishlashni; • ma'lumotlar bazasi yaratish, ular ustida ishlashni va dasturlash asoslarini; • kompyutergrafikusullaridan foydalana olishni; • tibbiy axborotlaralmashinuvivaunii zlashdainternet tarmog'ida ishlashni; • elektronpochtadasturibilanishlashni; • AKT sog'liqnisaqlashtizimida qo'llashni.

Adabiyotlar:

1. A.A.Abduqodirov, A.G.Xayitov «Axborot texnologiyalari», Toshkent “O‘qituvchi ta’minoti”, Toshkent Mehnat -2000 yil.
2. A.Axmedov, N.Taylaqov “Informatika”, Toshkent, O‘zbekiston -2002y.
3. A.Sattorov “Informatika va axborot texnologiyalari” Toshkent, O‘qituvchi-2003
- 4.T.Xolmatov, N. Taylaqov “Amaliy matematika, dasturlash va kompyuterning dasturiy
5. Sheraliev F.A. “Informatika va axborot texnologiyalari” Termiz-2010.

Elektron ta’lim resurslari<http://vvv.edu.uz><http://vvv.pedagog.uz>[vvv.tma.uz,](http://vvv.tma.uz)vvv.lex.uz<https://ru.pinterest.com/vkhamidov/>**3.2.3 Modul. Sanitariya epidemiologik tartib meyorlari va infeksiyon nazorat**

O‘quv moduliga ajratilgan kredit:	6 kredit
O‘quv moduli mazmuni:	Davolash profilaktika muassasalarida shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish borasida qabul qilingan normativ hujjatlar. Shifoxona ichi infeksiyasini oldini olishda akusherkalarning vazifalari. Tibbiy muolajalar orqali yuqadigan kasalliklarni oldini olish. Yuqumli kasalliklar (o‘ta havfli va karantin infeksiyalar, OITS)ni tarqalishini oldini olish. OIV/OITSGa oid normativ hujjatlar. OIV etiologiya va patogenezini, epidemiologiyasi. OIV/OITS infeksiyasi. Kasalliklardan (COVID19) himoyalaniş tamoyillari. Himoya kiyimlari va ulardan foydalanish tartibi.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> • sanitariya qoidalari, normalari va gigiena normativlarini (SanQvaM); • davolash-profilaktika muassasalariga qo‘yiladigan sanitar talablarni va “infeksiyon nazorat komissiyasi” ish faoliyatini; • sanitar meyor va qoidalar bo‘yicha amaldagi hujjatlarni; • OIV/OITSGa oid normativ hujjatlarni; • OIV etiologiya va patogenezini, epidemiologiyasini; • OIV yuqish yo‘llari, tekshirish usullari, klinikasi va bemorlar parvarishini; • kasalliklardan (COVID -19) himoyalaniş tamoyillarini.

<p>O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • shifoxona ichi infeksiyasini oldini olishda SanQvaMlarga rioya qilishni; • muolajalar vaqtida avariya holatlari yuzaga kelishini oldini olishni; • avariya holatlari yuzaga kelganda o‘tkaziladigan chora-chadbirlar yig‘indisini; • o‘ta xavfli va karantin infeksiyalarda epidemiyaga qarshi o‘tkaziladigan chora-tadbirlarni; • himoya kiyimlari va ulardan foydalanish tartibini. • qo‘llarga gigienik ishlov berish usullari, texnikasi va qo‘llarni yuvish tartibini.
<p>Adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. SanQvaM № 0342/17 - 10 yanvar 2017 y. 2. “Международные медико-санитарные правила (2005) второе издание ВОЗ 3.“Ebola isitmasi”. H.B.Saparov. B.O‘.Rovshanov. Toshkent -2014 y. 4.“Инфекционные болезни с курсом ВИЧ инфекции и эпидемиологии” A.K. Belousova. V.N.Dunayseva. Feniks – 2007 y. 5.“ВИЧ – инфекция”. Под редакцией АН РУзДаминова.Т.АТашкент-2010 г. 6.COVID-19 bo‘yicha milliy qo‘llanma JSST. O‘zbekiston Sog‘liqni saqlash vazirligi. 2020 yil 26 mart. <p>Elektron ta’lim resurslari</p> <p>http://vvv.edu.uz</p> <p>http://vvv.pedagog.uz</p> <p>vvv.tma.uz,</p> <p>vvv.lex.uzhttps://ru.pinterest.com/vkhamidov/</p>	

3.2.4 Modul. Sterilizatsiyada zamonaviy usullari va texnika xavfsizligi

<p>O‘quv moduliga ajratilgan kredit:</p>	<p>6 kredit</p>
<p>O‘quv moduli mazmuni:</p>	<p>Sterilizatsiyani olib borish xonalaridagi aseptika va antiseptika tadbirlari, ularning talab darajasida bajarilish tartib va qoidalari. Markazlashtirilgan va markazlashtirilmagan sterilizatsiya bo‘limlari turlari. Zamonaviy sterilizatsiya apparatlari va texnika havfsizligi masalalari. Sterilizatsiyaning sifatini ta’minlovchi tadbirlar, uni tekshirish uchun zarur indikatorlar.</p>
<p>O‘quvmoduli yakunida tinglovchi bilishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sterilizatsiya sohasi bo‘yicha mavjud bo‘lgan fizikaviy, kimyoviy, mexanik, biologik, aralash va yangi zamonaviy usullar to‘g‘risida to‘liq ma’lumotlarga ega

	<p>bo'lishi;</p> <ul style="list-style-type: none"> sterilizatsiyaning zamonaviy usullarini; gazli sterilizatsiya usullarini; plazmali va ozonli sterilizatsiya usullarini; sterilizatorlar va avtoklavlar bilan ishlash davridagi texnika xavfsizligi qoidalari haqida tushunchaga ega bo'lishi.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:	<ul style="list-style-type: none"> tibbiy asboblarni quruq issiqlik shkafida sterillashni, tibbiy vositalarning sterillanganlik sifatini tekshirish usullarini, texnika xavfsizligi qoidalariga amal qilish algoritmini; tibbiy vositalarning sterilizatsiya sifatini tekshirish usullarini bajara olishi.
<p>Adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> Avtoklavlash va sterilizatsiyalashda texnika xavfsizligi buyicha o'rta tibbiyot xodimlari uchun o'quv-dasturi qo'llanma. -2014y Avtoklavlash va sterilizatsiyalashdatexnika xavfsizligi buyicha o'rta tibbiyot xodimlari uchun o'quv uslubiy qullanma. Tashkent.2009.y O'zbekiston respublikasi sanitariya qoidalari, meyorlarivagigieniknormativlari. O'zR SanQvaM № 0365 -19 Tibbiy anjom-asboblarni va buyumlarni sterilizatsiya qilish markazlarini loyihalashtirish, qurish va ekspluatatsiya qilish sanitariya qoidalari va meyorlari. <p>Elektron ta'lim resurslari</p> <p>http://vov.edu.uz http://vov.pedagog.uz vov.tma.uz, vov.lex.uzhttps://ru.pinterest.com/vkhamidov/</p>	

3.2.5. Modul. Sog'lom turmush asoslari, to'g'ri ovqatlanish mezonlari va jismoniy faollik

O'quv moduliga ajratilgan kredit:	10 kredit
O'quv moduli mazmuni:	Sog'lom turmush tarzini tashkil etish asoslari. Sog'lom turmush tarzini shakllantirishda maqsadli guruhlar bilan ishlash. Atrof muhit va ekologik omillarning salomatlikka ta'siri, to'g'ri ovqatlanish prinsiplari, kun tartibini to'g'ri tashkil etish, jismoniy faollik va chiniqishning salomatlikdagi ahamiyati, zararli odatlarning organizmga ta'siri. Tibbiy ko'riknlarni tashkil etish va aholini jalb etish.
O'quv moduli yakunida tinglovchi	<ul style="list-style-type: none"> Salomatlik tushunchasi, salomatlik darajasi ko'rsatkichlarini;

<p>bilishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • sogʻlom turmush tarzini shakllantirish tamoyillarini; • salomatlikka taʼsir etuvchi omillar: ✓ irsiy, ekologik tibbiy va hayot tarzi va salomatlik mexanizmlarini bilishi, tahlil qila olishni; • atrof muhit va ekologik omillarning salomatlikka taʼsirini; • salomatlikni mustahkamlashga qaratilgan standart va algoritmlarni; • toʻgʻri ovqatlanish prinsiplarini; • kun tartibini toʻgʻri tashkil etishni; • jismoniy faollik va chiniqishning salomatlikka taʼsirini; • zararli odatlarning organizmga taʼsirini; • tibbiy koʻriklarni tashkil etish va aholini jalb etishni; • sogʻlom turmush tarzini maqsadli guruhlar oʻrtasida shakllantirish va targʻib etishni.
<p>Oʻquv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • aholining turli guruhlarida (yoshiga, mehnat turiga, jinsiga qarab) psixoemotsional holatni aniqlashni; • sogʻlom turmush tarzini qoʻllab quvvatlashda maqsadli guruhlarini shakllantirish va ular oʻrtasida suhbatlar olib borishni; • individual salomatlik va uni asrash yoʻllarini; • jismoniy faollik, toʻgʻri ovqatlanish prinsiplari, zararli odatlarning salomatlikka taʼsiri mavzularida aholi oʻrtasida tadbirlar tashkil etishni; • maqsadli guruhlar oʻrtasida targʻibot ishlarini olib borishni; • inson salomatligini saqlash va tiklashda jismoniy tarbiya mashqlari kompleksini; • jismoniy mashqlarni har xil yoshdagi sogʻlom odamlarda va bemorlarda qoʻllash uslublarini; • Skandinaviya yurish usullarini.
<p>Adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 10 noyabrdagi “Aholining sogʻlom ovqatlanishini taʼminlash boʻyicha qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida”gi PQ 4887-sonli qarori. 2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 18 dekabrda “Yuqumli boʻlmagan kasalliklarning profilaktikasini, sogʻlom turmush tarzini qoʻllab – quvvatlash va aholining jismoniy faolligi darajasini oshirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PQ 4063-sonli qarori. 3. Irgashev.Sh.B. Formirovanie zdorovogo obraza jizni i sanitarno prosvetitel'naya rabota. Jurnal "Organizatsiya i upravlenie zdravooxraneniem" № 12.2020 g. 4. Irgashev. Sh.B. Tursunxodjaeva. L.A. Pervichnaya profilaktika narkozavisimosti sredi uchashixsya obrazovatel'nyx shkol, Uchebnoe – 	

metodicheskoe posobie dlya uchiteley, Ministerstvo zdravooxraneniya Respublike Uzbekistan. Tashkent 2011 g.

5. Natsionalnaya programma po borbe protiv tabaka v Respublike Uzbekistan na 2008 – 2012 gg. Tashkent 2007 g.

3.2.6. Modul: Tez tibbiy yordam xizmati tizimi haqida umumiy ma'lumot. Tez tibbiy yordam dispetcheri o'ziga xos professional xususiyatlari. Tez tibbiy yordam stansiyalarida dispetcherning roli va vazifalari

O'quv moduliga ajratilgan kredit	6 kredit
O'quv modul yakunida bilishi lozim	<ul style="list-style-type: none"> - Tinglovchi tez tibbiy yordam xizmati haqida umumiy ma'lumotlarni; - Birinchi tibbiy yordam ko'rsatishni; - Xizmati aloxida o'rin tutishini; - Baxtsiz xodisa, shikastlanish va to'satdan og'rib qolish xollari, kutilmagan sharoit va joylarda tashxis qo'yish xamda shikastlangan shaxs axvolining og'irligi, jaroxat va kasallikni xususiyatiga qarab shoshilinch yordam ko'rsatishni; - Tez tibbiy yordam stansiyalarida dispetcherning roli va vazifalarini; - Tez tibbiy yordamni tezkorligini, barcha xudud bo'yicha tez tibbiy yordam chaqiriqlarini qabul qilishni; - Tez tibbiy yordam xizmati faoliyatida tezkor statistik axborot va xisobotlarni shakillantirishni;
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim	Tinglovchi baxtsiz xodisa, shikastlanish va to'satdan og'rib qolish xollari, kutilmagan sharoit va joylarda tashxis qo'yish xamda shikastlangan shaxs axvolining og'irligi, jaroxat va kasallikni xususiyatiga qarab shoshilinch yordam ko'rsatishni. Barcha xudud bo'yicha tez tibbiy yordam chaqiriqlarini qabul qilishni.
O'quv moduli mazmuni	Tez tibbiy yordam stansiyasi fuqarolarning sog'lig'iga yoki xayotiga havf tug'diruvchi to'satdan kelib chiqqan kasalliklar, surunkali kasalliklarning xuruji, baxtsiz xodisalar, shikastlanishlar va zaxarlanganlar, xomiladorlik asoratlari va tug'ruq davrida xodisa sodir bo'lgan joyda yoki shifoxonaga borish vaqtida kattalarga va bolalarga kecha-kunduz tibbiy

	<p>yordam ko'rsatishga mo'ljallangan, RShTYOIM viloyat filialining tarkibiy davolash-profilaktika bo'linmasi xisoblanadi.</p> <p>Tez tibbiy yordam stansiyasi aholiga 50 ming kishidan ortiq bo'lgan shaxarlarda tashkil etiladi. Axoli soni 50 minggacha bo'lgan axoli punktlarida shaxar, markaziy tuman va shifoxonalar tarkibiga kiruvchi tez yordam bo'limlari tashkil etiladi.</p> <p>Axoli soni 100 mingdan ortiq bo'lgan shaxarlarda axoli punktining tarqoqligi va xududning joylashgan joyi va o'rnini xisobga olgan holda stansiyalarning bo'linmalari sifatida tez tibbiy yordam podstansiyalari tashkil etiladi.</p>
Foydalanadigan adabiyotlar:	<ol style="list-style-type: none"> 1. O'zbekiston Respublika Shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi. "Tez tibbiy yordam dispetcherlari uchun o'quv-uslubiy qo'llanma". – Toshkent-2022 yil 2. Sog'liqni saqlash vazirining 2017 yil 31 mart 131-sonli bo'yruq'iga asosan "Tez tibbiy yordam chaqiruvlarini qabul qilishning dispetcherlik saralash bayonomalari".Тoшкент-2017 йил 3. Tez tibbiy yordam xizmati dispetcherlari uchun milliy klinik bayonnomalar . Toshkent- 2022 yil

3.2.7 Modul: Fuqarolar murojaatlarini qabul qilishda

dispetcherning qadamma- qadam bajaradigan asosiy harakatlar algoritmi.

Aholi turar joylari topografiyasi va davolash profilaktika muassasalarining joylashish xaritasi bilan ishlash.

O'quv moduliga ajratilgan kredit	12 kredit
O'quv modul yakunida bilishi lozim	<ul style="list-style-type: none"> - Tinglovchi tez tibbiy yordam ko'rsatish tizimining tashkil etilishi, uning vazifalari, tez tibbiy yordam tizimining strukturasiIII; - Tez tibbiy yordam xizmatini tashkil etishda dispetcherning vazifalarini; - xuquq va majburiyatlarini; - Tez tibbiy yordam xizmatini tashkil etish va fuqarolardan murojatnomalar qabul qilish; - Tez tibbiy yordam brigadalarini manzilga to'g'ri va tez yo'naltirish uchun aholi turar joylari topografiyasini; - Davolash profilaktika muassasalarining joylashish xaritasi bilan ishlashni.
O'quv moduli yakunida tinglovchi	Tinglovchi tez tibbiy yordam xizmatini tashkil etishda dispetcherning vazifalarini, tez tibbiy yordam xizmatini tez va

bajara olishi lozim	to'g'ri tashkil etish va fuqarolardan murojatnomalarni to'g'ri qabul qilish va tez tibbiy yordam brigadalarini manzilga to'g'ri va tez yo'naltirish, aholi turar joylari topografiyasi va davolash profilaktika muassasalarining joylashish xaritasi bilan ishlashni.
O'quv moduli mazmuni	Aholiga yuqori texnologik va malakali shoshilinch tez va kechiktirib bo'lmaydigan tibbiy yordam xizmatini tashkil etish, dispechrning vazifalari, tez tibbiy yordam tizimining strukturasi, Dispatcher chaqiriqqa jo'natish funksiyasining uchta fazasi: 1chi faza- chaqiriqni qabul qilish 2chi faza-chaqiriqqa brigadani jo'natish 3chi faza-brigadani jo'natishdan keyingi dispechr harakatlari (telefon orqali yordam ko'rsatish). Tez tibbiy yordam xizmatini tashkil etish va fuqarolardan murojaatnomalar qabul qilish va tez tibbiy yordam brigadalarini manzilga to'g'ri va tez yo'naltirish uchun aholi turar joylari topografiyasi va davolash profilaktika muassasalarining joylashish xaritasi (karta) bilan ishlashni o'rganish.
Foydalanadigan adabiyotlar:	1. O'zbekiston Respublika Shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi. "Tez tibbiy yordam dispetcherlari uchun o'quv-uslubiy qo'llanma". – Toshkent-2022 yil 2. Sog'liqni saqlash vazirining 2017 yil 31 mart 131-sonli bo'yruq'iga asosan "Tez tibbiy yordam chaqiruvlarini qabul qilishning dispetcherlik saralash bayonomalari". Тошкент- 2017 йил

3.2.8. Modul: Tez tibbiy yordam ko'rsatish xizmatida resurslarni taqsimlash va shoshilinch yordam bo'yicha ko'rsatmalar berish. Oilaviy poliklinika va QOP lar bilan xamkorlikda ish olib borish.

O'quv moduliga ajratilgan kredit	6 kredit
O'quv modul yakunida bilishi lozim	<ul style="list-style-type: none"> - Tinglovchi dispetcher fuqarolar murojaatlarini qabul qilishni; - Murojaatlarini qilgandan keyin tez tibbiy xizmat stansiyasi imkoniyatidagi tez tibbiy yordam ko'rsatishga zarur ro'yxat bo'yicha dori – darmon resurslarini to'g'ri taqsimlashi; - Tez tibbiy yordam ko'rsatish brigadasi tarkibi, tez yordam avtomashinasi va tez yordam uchun kerak va o'zi telefon orqali bemolarning ahvolini inobatga olgan holda birinchi yordam ko'rsatishini tushuntirishni - Telefon orqali dispetcher protokollari ma'lumotlari to'g'risida ko'rsatmalar berishni;

	- Oilaviy poliklinikalar bilan hamkorlik ishini yo‘lga qo‘yishni.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim	Tinglovchi dispetcher fuqarolar murojaatlarini qabul qilgandan keyin tez tibbiy xizmat stansiyasi imkoniyatidagi tez tibbiy yordam ko‘rsatish brigadasi, tez yordam avtomashinasi va dori – darmon resurslarini to‘g‘ri taqsimlashi kerak va o‘zi telefon orqali bemolarning ahvolini inobatga olgan holda birinchi yordam ko‘rsatishni bajara olishi kerak.
O‘quv moduli mazmuni	Tez tibbiy yordam ko‘rsatish xizmatida resurslarni taqsimlash va shoshilinch yordam bo‘yicha ko‘rsatmalar berish. Oilaviy poliklinika va QVPlar bilan hamkorlikda ish olib borish:dispetcher fuqarolar murojaatlarini qabul qilgandan keyin tez tibbiy xizmat stansiyasi imkoniyatidagi tez tibbiy yordam ko‘rsatish brigadasi, tez yordam avtomashinasi va dori – darmon resurslarini to‘g‘ri taqsimlashi kerak va o‘zi telefon orqali bemolarning ahvolini inobatga olgan holda birinchi yordam ko‘rsatishini tushuntirish zarur. Oilaviy poliklinikalar bilan hamkorlikda ish olib borish. Fuqaro murojati bo‘yicha ko‘rsatilgan yordamdan keyin shu fuqaro haqida o‘zi yashash manzilidagi oilaviy poliklinikani xabardor qilish.
Foydalanadigan adabiyotlar:	<ol style="list-style-type: none"> 1. O‘zbekiston Respublika Shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi. “Tez tibbiy yordam dispetcherlari uchun o‘quv-uslubiy qo‘llanma”. – Toshkent-2022 yil 2. Sog‘liqni saqlash vazirining 2017 yil 31 mart 131-sonli bo‘yruq‘iga asosan “Tez tibbiy yordam chaqiruvlarini qabul qilishning dispetcherlik saralash bayonomalari”.ТОШКЕНТ- 2017 йил

3.2.9. Modul: Dispetcherlik xizmatida yuridik javobgarlik . Ruxiy kritik xolatlarda o‘z-o‘zini nazorat qilish va boshqarish

O‘quv moduliga ajratilgan kredit	12 kredit
O‘quv modul yakunida bilishi lozim	<ul style="list-style-type: none"> - Tinglovchi dispetcherlik xizmatida yuridik javobgarlik to‘g‘risida; - Asosiy huquqiy konsepsiya qoidalarini; - Jjavobgarlikni; - Kechiktirib bo‘lmaydigan yordamni tashkil etishni; - Dispetcherning huquq va majburiyatlarini; - Dispetcherlar ruhiy kritik holatlarda o‘z - o‘zini boshqarishni va nazorat qilishni; - Stress va uning turlari, stressning uchta stadiyasini, yaxshi va yomon stress holatlarini;

	- Dispetcherda stressning umumiy sabablarini bilishlari lozim.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim	Tinglovchi dispetcherlik xizmatida yuridik javobgarligini, Javobgarlikni his qilishlari, o‘z xizmatiga sovuqqonlik bilan yondoshmaslik, patsientlar bilan qo‘pol muomalada bo‘lmaslik, patsientni tashlab ketib qolmaslik, kechiktirib bo‘lmaydigan yordamni tashkil etishni bilishlari shart. Dispetcher har qanday holatda o‘z-o‘zini boshqarishni bilishi va nazorat qilishni
O‘quv moduli mazmuni	Dispetcherlar ruhiy kritik holatlarda o‘z- o‘zini boshqarishni va nazorat qilishni, stress va uning turlari, stressning uchta stadiyasini, yaxshi va yomon stress holatlarini, dispetcherda stressning umumiy sabablarini bilishlari Tez tibbiy yordam ko‘rsatish vokea sodir bo‘lgandan so‘ng, iloji boricha, erta muddatlarda amalga oshirilishi kerak. Kuchli qon ketish, elektrdan shikastlanish, cho‘kish, bo‘gilish, yurak faoliyatining to‘xtashi va boshka qator x,olatlarda birinchi tibbiy yordam zudlik bilan, kechiktirmay ko‘rsatilishi lozim. Agar bir paytda bir necha kishi jaroxat olsa, ko‘rsatiladigan yordam muddati va ketma-ketligi aniklanadi. Bolalarga va shoshilinch yordamga muxtoj kishilarga kerakli yordam birinchi navbatda ko‘rsatiladi. Ko‘p sonli va ko‘shimcha jaroxat olgan kishilarga birinchi tibbiy yordam kursatishda amalga oshiriladigan chora-tadbirlarning ketma-ketligi aniklanishi kerak. Birinchi tibbiy yordamning xamma usul-amallarini extiyot bo‘lib va avaylab bajarish lozim. Kupol xarakatlar kilinadigan bo‘lsa, bu shikastlangan kishiga zarar kilishi va uning axvolini yomonlashtirishi mumkin. Birinchi tibbiy yordamni bir emas, balki ikki yoki bir necha kishi kursatadigan bulsa, u xolda kelishib ish kurish kerak. Bunda yordam ko‘rsatayotganlarning biri boshlik bulib, birinchi tibbiy yordamning barcha usul-amallari bajarilishiga rahbarlik qilib turishi lozim.
Foydalanadigan adabiyotlar:	1. Гаппаров М. “Тиббиёт психологияси” Ўқув қўлланма. – Тошкент-2011йил. 2. O‘zbekiston Respublika Shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi. “Tez tibbiy yordam dispetcherlari uchun o‘quv-uslubiy qo‘llanma”. – Toshkent-2022 yil

3.2.10. Modul: Favqulodda vaziyatlar (F.V.) haqida tushuncha va ular oqibatida zarar ko‘rganlarga (jabrlanganlarga) tibbiy yordam ko‘rsatishning asosiy qoidalari

O‘quv moduliga ajratilgan kredit	6 kredit
---	-----------------

<p>O‘quv modul yakunida bilishi lozim</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tinglovchi favqulotda vaziyatlar va ularning tasnifi; - Favqulotda vaziyatlarni baholashni; - Favqulotda vaziyatlarda tez tibbiy yordam ko‘rsatishni; - Favqulotda xolatda aholini saralashni; - Evakuatsiya qilishni; - Shoshilinch xolatlarda o‘z-o‘ziga va bir-biriga yordam berishni targ‘ib qilishni; - Favqulotda vaziyatlarda shoshilinch tibbiy yordam ko‘rsatish bo‘yicha, ko‘p uchraydigan kritik va shoshilinch holatlarda malakali tibbiy yordam ko‘rsatishni;
<p>O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim</p>	<p>Tinglovchi modul yakunida favqulotda xolatlarda jabrlanuvchilarga yordamni to‘g‘ri ko‘rsatish ,sun‘iy nafas berishni («og‘izdan og‘izga»,«og‘izdan burunga», «Ambu» qopchasi bilan). Yurak-o‘pka reanimatsiyasi (YuO‘R) ni erta boshlash ,Erta defibrilyatsiya , malakali darajada xayotiylikni ushlab turish yordamini erta boshlash ixtisoslashtirilgan usullari.</p>
<p>O‘quv moduli mazmuni</p>	<p>Favqulotda xolat mayyan bir xududda sodir bo‘lgan baxtsiz xodisa,tabiiy ofatlar,xalokatlar, inson xayotiga, , sog‘ligiga yoki atrof muxitga yetkazadigan tabiiy yoki boshka ofatlar.</p> <p>Favkulotda xolatlar sodir bo‘lganda xavfli xududdan shikastlanganlarni maxsus gurux xodimlari tomonidan xavfsiz joylarga olib chikiladi;</p> <p>Ikkinchi gurux tomonidan shikastlanganlar axvoli baxolanib saralanadi ya’ni:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xayotiy ko‘rsatkichlari manfiy bo‘lganlarga - kora lenta; - Zudlik bilan tibbiy yordam ko‘rsatish kerak bo‘lganlarga-kizil lenta; - Axvoli o‘rtacha og‘irlikda va konikarli bo‘lganlarga-sariq yoki yashil lenta. <p>Uchinchi gurux saralangan bemorlarni lentasini rangiga karab yordam ko‘rsatadi.</p> <p>To‘rtinchi gurux yordam ko‘rsatilganlarni gospitalizatsiya uchun transportirovka kiladi.</p>
<p>Foydalanadigan adabiyotlar:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. A. R. Abdullayev, B. B. Usmonov. ”Shoshilinch tibbiy yordam asoslari”. – Toshkent, 2019. 2. Yu.Allayorov, Tojiboev “Favqulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari.” Tashkent-2017 y. 3. D.M.Sabirov, A.Z.Gazizov “Birinchi tibbiy yordam” Toshkent-2017y. 4. V.N.To‘rakulov F.A.Qurbonov K.R.Tongotarova “Anesteziologiya va reanimatsiyada xamshiralik parvarishi.2019 yil.

3.2.11. Modul: Tez tibbiy yordamning asosiy konsepsiyasi va dispetcherlik pratakollari bilan ishlash (shok, koma va qon ketishlarda shifoxonagacha tez yordam ko'rsatish).

O'quv moduliga ajratilgan kredit	12 kredit
O'quv modul yakunida bilishi lozim	Tinglovchilar tez tibbiy yordamning asosiy konsepsiyasi va dispetcherlik protokollari bilan ishlashni o'rgatish. Odam organizmining asab tizimi, yurak qon tomir, ovqat hazm qilish tizimi, nafas a'zolari va siydik ajratish tizimlari ularning tuzilishi va funksiyasi to'g'risidagi bilimlarini mustahkamlash va organizmda kuzatiladigan shok va koma xolatlari, shok va koma turlari va ularda shoshilinch tez tibbiy yordam ko'rsatishni. Shok va koma xolatidagi bemorlarni jadal davolash tadbirlari bilan tanishish, o'rganishdan iborat.
O'quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim	Tinglovchi qon bosimi, puls, nafas olish tezligini o'lchashni, shokda kechiktirib bo'lmaydigan yordam tadbirlarini o'tkazishni, gemodinamik varaqani to'ldirishni. Komada kechiktirib bo'lmaydigan yordam tadbirlarini o'tkazishni, gemodinamik varaqasini to'ldirishni, koma xolatida bemorlarni parvarishlashni. dispetcherlik protokollari bilan ishlashni. Qon ketganda shoshilinch tez tibbiy yordam ko'rsatishni.
O'quv moduli mazmuni	Organizmda kuzatiladigan xavfli holatlar; Shok va komada tez tibbiy yordam ko'rsatish. Shok omillarini bartaraf qilish. Hayot uchun muhim ko'rsatkichlarni nazorat qilish. Fiziologik ehtiyojlarni qondirishda yordam berish (ovqatlanish, hojat chiqarish, shaxsiy gigiena). Bemor oila a'zolariga ruhiy yordam berish. Komaga tushgan bemorlarning holatini baholash. Koma holatidagi bemorlarga kechiktirib bo'lmaydigan yordam ko'rsatish. Hayot uchun muhim ko'rsatkichlarni nazorat qilish. Fiziologik ehtiyojlarni qondirishda yordam berish (ovqatlantirish, hojat chiqarish, shaxsiy gigiena). Bemor oila a'zolariga ruhiy yordam berish. Qon ketishni vaqtinchalik va uzil-kesil to'xtatish usullari. Qon ketishning asoratlari. Asosiy qon to'xtatuvchi vositalar. O'tkir qon yo'qotgan bemorlarga tez tibbiy yordam ko'rsatishda ishtirok etish. Qon ketishini vaqtinchalik to'xtatish. Bemor ahvolini baholay olish va kuzatuv varaqasiga qayd etish. Qon to'xtatishning uzil-kesil usullarida qatnashish
Foydalanadigan adabiyotlar:	<ol style="list-style-type: none"> 1. O'zbekiston Respublika Shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi. "Tez tibbiy yordam dispetcherlari uchun o'quv-uslubiy qo'llanma". – Toshkent-2022 yil 2. Tez tibbiy yordam xizmati dispetcherlari uchun milliy klinik

	<p>bayonnomalar . Toshkent- 2022 yil</p> <p>3. A. R. Abdullayev, B. B. Usmonov. "Shoshilinch tibbiy yordam asoslari". – Toshkent, 2019.</p> <p>4. Yu.Allayorov, Tojiboev "Favqulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari." Tashkent-2017 y.</p> <p>5. D.M.Sabirov, A.Z.Gazizov "Birinchi tibbiy yordam" Toshkent-2017y.</p> <p>6. V.N.To‘rakulov F.A.Qurbonov K.R.Tongotarova "Anesteziologiya va reanimatsiyada xamshiralik parvarishi.2019 yil.</p>
--	---

3.2.12. Modul: Inson xayotiga xavf soluvchi holatlarda (gipertermiya, zaxarlanishlar, kuyish, issiq va sovuq urishi, jaroxatlanish, shikastlanish, qorinda og‘riq, nafasni qiyinlashuvi, ko‘krak qafasida og‘riq, cho‘kish, va x.k) tez tibbiy yordam ko‘rsatish.

O‘quv moduliga ajratilgan kredit	20 kredit
O‘quv modul yakunida bilishi lozim	<ul style="list-style-type: none"> - Tinglovchi eng ko‘p uchraydigan inson xayotiga xavf soluvchi holatlar to‘g‘risida bilimni oshirish; - Gipertermiyada - Zaxarlanishlarda - Kuyishda - Issiq va sovuq urishida - Jaroxatlanishda - Shikastlanishda - Qorinda og‘riqda - Nafasni qiyinlashuvida - Ko‘krak qafasida og‘riqlarida - Cho‘kislarda tez tibbiy yordam berish ko‘rsatishni bajara olishi lozim.
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim	<p>Tinglovchi eng ko‘p uchraydigan inson xayotiga xavf soluvchi holatlarda; Inson xayotiga xavf soluvchi xolatlarda: Gipertermiya, dori vositalari va biologik moddalardan zaharlanish, kuyish va issiq urishlarning klinik belgilari va shoshilinch yordam ko‘rsatish</p> <p>O‘tkir nafas yetishmovchiligi , nafas yo‘llariga yot jismlar tushganda, bronxial astmalarda, turli xildagi jaroxatlarda, o‘tkir qorin sindromlarida tez tibbiy yordamni ko‘rsata olish</p> <p>O‘tkir nafas yetishmovchiligi , nafas yo‘llariga yot jismlar tiqilganda, turli xildagi jaroxatlarda, o‘tkir qorin sindromlarida tez tibbiy yordamni ko‘rsata olish</p>

	<p>Ko'krak qafasining yopiq jaroxatlari pnevmotraks, gemotorakslarda shoshilinch yordam ko'rsatish.</p> <p>Cho'kanda xar - xil xashoratlarda chaqanda birinchi yordam ko'rsatish, xolatni baxolash, Nafas olish sonini aniqlash, pulsni aniqlash, arterial bosimni o'lchash, markaziy va periferik venalar katetirizatsiyasi, zaxarlanishlarda tez tibbiy yordam ko'rsatish, infuzion terapiya.</p>
<p>O'quv moduli mazmuni</p>	<p>Zaharlanish – zaharli modda organizmga me'da ichak, nafas yo'llari orqali, muskul orasiga, venaga yuborilganda ro'y beradigan kasallik holati. Zaxarlanishga saba bo'ladigan, modda miqdori (dozasi) qanchalik kam bo'lsa, uning toksikligini ya'ni zaharliligi shunchalik kuchli namoyon bo'ladi. Kundalik hayot tajribasidan ma'lumki, davo dozalari ichiladigan ko'pgina kimyoviy preparatlar organizmning birorta kasallik tufayli buzilgan qator funksiyalarining tiklanishiga yordam beradi, ya'ni da'vo qiladi. Shunday qilib, o'sha bitta kimyoviy preparatning o'zi bir qator hollarda organizmga ta'sir etishiga qarab ham zahar, ham dori bo'lishi mumkin.</p> <p>Kuyish deb to'qimalarni yuqori xarorat, kimyoviy omillar, nur va elektr toki ta'sirida shikastlanishiga aytiladi.</p> <p>Termik kuyishlar. Termik kuyishlar umumiy kuyishlarni 90-95 % ini tashkil etadi. Termik kuyishlarga alanga, qaynoq suyuqliklar, bug', issiq buyumlar sababchi bo'lishi mumkin. Kuyishga javoban tanada ruy beradigan patologik xolat kuyish kasalligi deyiladi: Uning quyidagi davrlari farqlanadi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kuyish shoki 2) o'tkir kuyish toksemiyasi 3) o'tkir septikotoksemiya 4) rekonvalessensiya. <p>Kuyish kasalligini og'irligi kuygan maydonning xajmiga va to'qimalarni qanchalik chuqur kuyganiga bog'liq.</p> <p>Sovuq olish. To'qimalarni past xarorat ta'sirida shikastlanishi sovuq olish deyiladi. Sovuq olishda xavo xarorati, kiyim, namlik, shamol, kishining shaxsiy moslashuv xususiyatlari rol o'ynaydi. Masalan, sovuq mintaqada yashovchilar ancha moslashgan bo'ladi. Alkogol qon tomirlarni kengaytiradi va issiqlikni yo'qolishiga olib kelib, sovuq olishni kuchaytiradi.</p> <p>Teri va shilliq pardaning mexanik ta'sir natijasida butunligi buzilishiga jarohatlar deyiladi. Jarohatdan kelib chiqishi mumkin bo'lgan oqibatlar – prognoz quyidagilarga bog'liq bo'ladi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. qon yo'qotish miqdoriga;

	<p>2. travmatik shokning og‘irligiga;</p> <p>3. mahalliy va umumiy infeksiya borligiga;</p> <p>4. hayotiy a‘zolarining shikastlanishiga.</p> <p>Jarohatlarning klinikasi mahalliy va umumiy simptomlar yig‘indisidan iborat: mahalliy belgilarga og‘riq, teri butunligining buzilishi – jarohat – uning ochilib turishi, qon ketish kiradi. Umumiy belgilarda esa o‘tkir anemiya, infeksiya farq qilinadi. Mahalliy o‘zgarishlarga bevosita qon ketishi va og‘riq kiradi. Jarohatlanganda xamma vaqt qon ketishi tashqi bo‘lmasligi mumkin. Zararlangan tomirdan qon to‘qimalariga, bo‘shliqlarga yig‘ilib, tarqaluvchi gemotomalarni xosil qilishi mumkin.</p>
Foydalanadigan adabiyotlar:	<p>1. B.N.Turakulov, L.X.Musajonova “ Shoshilinch tez tibbiy yordamda xamshiralik ishi” o‘quv qo‘llanma A. Navoiy nomli nashriyot -2019</p> <p>2. A. R. Abdullayev, B. B. Usmonov. ”Shoshilinch tibbiy yordam asoslari”. – Toshkent, 2019.</p> <p>3. Yu.Allayorov, Tojiboev “Favqulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari.” Tashkent-2017 y.</p> <p>4. D.M.Sabirov, A.Z.Gazizov “Birinchii tibbiy yordam” Toshkent-2017y.</p> <p>5. V.N.To‘rakulov F.A.Qurbonov K.R.Tongotarova “Anesteziologiya va reanimatsiyada xamshiralik parvarishi.2019 yil.</p>

3.2.13. Modul: Terminal holatlar, yurak – o‘pka reanimatsiyasi. Kardiologik shoshilinch holatlarda tez tibbiy yordam ko‘rsatish.

O‘quv moduliga ajratilgan kredit	18 kredit
O‘quv modul yakunida bilishi lozim	<ul style="list-style-type: none"> - Tinglovchi terminal holat haqida tushuncha; - Terminal holat tasnifnii; - Yurak-o‘pka reanimatsiyasining umumiy va ixtisoslashtirilgan usullarini; - Yurak faoliyati tiklangandan so‘ng kilinadigan parvarishlar rejasini; - Parvarishlarni amalga oshirish va samaradorligini baxolashni/
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim	Tinglovchi bemor bilan kommunikatsiya qoidalarini, terminal davrda bemorlarni fizikal tekshirishni, terminal davrda bemorlarda kasallik belgilarini yengillashtirishni, organizm xayotiy muxim a‘zolari xolatining monitoringini, nafas yo‘llari

	<p>o'tkazuvchanligini ta'minlashni, Geymlix usulini, sun'iy nafas berishni («og'izdan og'izga», «Ambu» kopchasi bilan), bilvosita yurak massajini, elektr defibrillyatsiya qilishni. Bemor bilan muloqot qoidalarini. Bemorni psixikasini muxofaza qilish, ya'ni aniq tashhisni e'lon qilmaslik. Terminal davrda bemorlarni fizikal tekshirish: arterial bosimni o'lchash, pulsni sanash, nafas olishni ni aniqlash. Og'riqni baholash. Bemorning umumiy holatini baholash. Terminal davrda bemorlardagi kasallik belgilarini yengillashtirishni. Doimiy og'riqni bartaraf qilish va yengillashtirishga yo'naltirilgan yordam ko'rsatish. Boshqa belgilarni bartaraf qilish va yengillashtirishga yo'naltirilgan yordam ko'rsatish haqida amaliy ko'nikmalar va tajribaga ega bo'lishi kerak.</p>
<p>O'quv moduli mazmuni</p>	<p>Terminal holat haqida tushuncha. Agonal oldi, agonal faza, klinik o'lim haqida tushuncha. Terminal davrning turli xil kasalliklardagi davomiyligi. Klinik o'lim tushunchasi, klinik o'lim belgilari. Yurak to'xtashi turlari va sabablari. Klinik ulim belgilari.. Biologik o'lim belgilari. Yurak faoliyati tiklangandan so'ng kilinadigan parvarishlar rejasi. Parvarishlarni amalga oshirish va samaradorligini baxolash. Polliativ parvarish haqida tushuncha. Xospis parvarish haqida tushuncha. Terminal davrda bemorlarda hamshiralik parvarishining maqsadi. Terminal parvarishda hamshiraning tutgan o'rni. Terminal davrda bemorlarning jismoniy azoblanishi. Bemorlarning doimiy og'riq natijasida kelib chiqqan azoblanishi. Boshqa sabablarga ko'ra kelib chiqqan azoblanish. Total og'riq haqida tushuncha. Total og'riq konsepsiyasi: fizik, ruhiy, ma'naviy, ijtimoiy qayg'urish. Bemorni boshqa sabablardan azoblanishi: umumiy xolsizlik, anoreksiya, nafas olishning qiyinlashuvi. Terminal davrda bemorlarning jismoniy azoblanishini bartaraf qilish va yengillashtirishda yordam ko'rsatish. Doimiy og'riqni bartaraf qilish va yengillashtirishga yo'naltirilgan yordam ko'rsatish. Boshqa belgilarni bartaraf qilish va yengillashtirishga yo'naltirilgan yordam ko'rsatish.</p> <p>Yaqinlashayotgan o'limni qabul qilishning ruhiy jarayoni va bemorni qo'llab-quvvatlash. Yaqinlashayotgan o'limni bemor tomonidan qabul qilinishining ruhiy jarayoni. Bemor va uning oila a'zolarini ruhiy qo'llab-quvvatlash.</p> <p>Yurak –qon tomir kasalliklari bo'yicha tushuncha : Miokard infarkti va uni asoratlari klinik belgilari va tez tibbiy yordam ko'rsatish</p>
<p>Foydalanadigan</p>	<p>1. B.N.Turakulov, L.X.Musajonova “ Shoshilinch tez tibbiy</p>

adabiyotlar:	<p>yordamda xamshiralik ishi” o‘quv qo‘llanma A. Navoiy nomli nashriyot -2019 2. A. R. Abdullayev, B. B. Usmonov. ”Shoshilinch tibbiy yordam asoslari”. – Toshkent, 2019. 3. Yu.Allayorov. Tojiboev “Favqulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari.” Tashkent-2017 y. 4. D.M.Sabirov, A.Z.Gazizov “Birinchi tibbiy yordam” Toshkent-2017y. 5. B.N.To‘rakulov F.A.Qurbonov K.R.Tongotarova “Anesteziologiya va reanimatsiyada xamshiralik parvarishi.2019 yil.</p>
---------------------	---

3.2.14. Modul: Yuqumli kasalliklar va o‘ta xavfli infeksiyalar aniqlanganda tez tibbiy yordam ko‘rsatish algoritmi.

O‘quv moduliga ajratilgan kredit	12 kredit
O‘quv modul yakunida bilishi lozim	<p>Tinglovchi yuqumli kasalliklar va ularning turlari xaqida tushuncha. Epidemiologik jarayon, infeksiyani tarqalishini oldini olish va tez tibbiy yordam ko‘rsatishni tashkil etish chora tadbirlari. O‘ta xavfli yuqumli kasalliklar aniqlanganda ko‘riladigan chora tadbirlar majmuasi.</p> <ul style="list-style-type: none"> – kerakli material, modda, dori-darmon va transport bilan ta‘minlash tadbirlarini amalga oshirish; – karantinli xududdan chetga chikuvchi kishilarni kursatmalar buyicha tekshiruvdan o‘tkazishni tashkil etish; – yuklarni junatish va kabul kilib olishda sanitariya talablariga rioya kilish; – kasallikning tarkalishiga yo‘l kuymagan xolda ozik-ovkat maxsulotlarini ishlab chikarish, sotish, tashib keltirish va tashib ketish (ozik-ovkat sanoati konserni, "Uzbekturizm assotsiatsiyasi) ustidan sanitariya nazoratini kuchaytirish; – axolini sifatli ichimlik suvi bilan ta‘minlash va suv xavzalarini zararsizlantirish (uy-joy va kommunal xujalik vazirligi); – sanitariya-gigiena norma va koidalariga, epidemiyaga karshi kurash koidalariga kat‘iy rioya kilish (barcha vazirlik, tashkilot va muassasalar); – karantin xududidagi barcha katta-kichik yo‘llarni kuriklash (ichki ishlar xarbiy kismolari);
O‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim	<p>Davolash-profilaktika muassasalari xodimlari tomonidan bemor uyda aniklanganda o‘tkaziladigan birlamchi chora-tadbirlar Bemorning oila a‘zolari va qo‘shnilarini bemordan ajratish.</p>

	<p>Bemorning uyiga uning karindosh-urug‘lari va boshkalarni ko‘ymaslik.</p> <p>Telefon orkali yoki tashkaridagi biror kishi orqali DPM bosh vrachiga yoki uning muoviniga shubxa kilingan kasallik tugrisida xabar berish. Bosh vrachdan maxsus ximoya kiyimi, dori-darmonlar, shoshilinch profilaktika vositalari, dezinfeksiyalovchi moddalar va bemor parvarishi uchun buyumlar surash.</p> <p>Dezinfeksiya ishlari utkazilmaguncha, bemor yotgan uydin buyumlarni chikarishni ta‘kiklash.</p> <p>Kanalizatsiya va vodoprovod suvidan foydalanishni ta‘kiklash.</p> <p>Vabo kasalligi gumon kilinganda tayyor ozik-ovkatlarni istemol kilishni ta‘kiklash.</p> <p>Bemorning axvoliga karab undan epidemiologik so‘rov o‘tkazish, u bilan mulokotda bo‘lganlarning familiyasi, ismi, sharifi, yashash joyini surishtirib bilish va kasallikning yashirin davri mobaynida ish va yashash joyida bulganlarning ruyxatini tuzish, kasallik manbaini aniklash.</p> <p>Bemorga kerak bo‘lgan tibbiy yordamni kursatish. Maxsus ximoya kiyimini kiyish, ulat va GVI kasalligiga shubxa kilingan xollarda esa shillik, kavatlar va tananing ochik, joylariga kushimcha ishlov berish.</p> <p>Joriy dezinfeksiya ishlarini bajarish (bemor ajralmalari, ko‘l yuvilganda tushgan suv va bemorning parvarish buyumlari).</p> <p>Kasallik o‘chogida epidemiologik gurux kelguncha qolish.</p> <p>Maslaxat guruxiga bemor hakida va o‘tkazilgan birlamchi chora-tadbirlar xakida axborot berish.</p>
<p>O‘quv moduli mazmuni</p>	<p>Har qanday yuqumli kasallikning paydo bo‘lishi, avj olib borishi va tarqalishi uchun omil mavjud bo‘lishi shart.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kasallik yuqtiradigan manbai 2. Kasallikni yuqish va tarqalish yo‘llari 3. Ana shu yuqumli kasallikla beriluvchan odamlarning bo‘lishi. <p>Yuqumli kasalliklar boshqa kasalliklardan quyidagi 4 xususiyat bilan farq qiladi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yuqumli kasallikni tirik patogen mikroblar qo‘zg‘atadi. 2. Bemor o‘z navbatida kasallik manbai bo‘ladi va uni boshqalarga yuqtirishi mumkin. 3. Bemor qaysi yuqumli kasallik bilan kasallansa uning organizmda o‘sha kasallikka qarshi immunitet hosil bo‘ladi va shu kasallikning qaytadan yuqishiga qarshilik ko‘rsatadi. 4. Yuqumli kasalliklar muayyan davrlar bilan, ya‘ni siklik tarzda rivojlanadi va so‘nadi. <p>Qo‘zg‘atuvchilarning kelgan, infeksiya yuqqan organizmdan</p>

	<p>yuqmagan organizmga o'tishini ta'minlaydigan usullar yig'indisi infeksiyaning o'tish mexnizmi deyiladi. Qo'zg'atuvchining organizmda birlamchi joylashgan joyiga qarab 4 xil o'tish mexanizmi farqlanadi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fekal-oral – ichakda joylashgan bo'lsa 2. Havo-tomchi – nafas yo'llarida joylashgan bo'lsa 3. Transmissiv – qon sistemasida joylashgan bo'lsa 4. Qo'zg'atuvchilarning atrof-muxitdagi narsalar orqali yoki bevosita kontakt yo'li bilan o'tishi.
Foydalanadigan adabiyotlar:	<ol style="list-style-type: none"> 1. X.A.Abduqodirov, Sh.Sh.Shovaxobov “ Yuqumli kasalliklar va bemorlar parvarishi.” 2. SanQvaM № 0342/17 - 10 yanvar 2017 yil 3. O'zbekiston respublikasi sanitariya qoidalari, me'yorlari va gigienik normativlari. O'zR SanQvaM № 0365 -19

Simulyatsion kurs (tibbiy trening) mazmuni

№	Simulyatsiya uchun maxsus anjomlar	O'SK ni o'tkazish joyi	Shakllanadigan kasbiy kompetensiyalar
1	GD/H 126 – Advancyed Nursing Manikin	Simulyatsion xona	Bemorni xolatini baxolash, suniy nafas berish (og'izdan – og'izga , og'izdan burunga va Ambu qopchasida) , yurakni bilvosita massaj qilish, pulsni sanash, AB o'lchash, v/i , m/o ineksiyalar qilish.
2	Identifying youbr modei LF03716U-Light	Simulyatsion xona	Bemorda nazofaringeal va orofaringeal havo o'tkazish naychasini o'lchash va ishlatishni namoyish qilish traxeyani intubatsiya qilish

4.0 DASTURNI AMALGA OSHIRISHNING TASHKILY-PEDAGOGIK TA'MINOTI

4.1. O'quv bazalari: Respublika o'rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Andijon filiali profilaktika muassasalari qoshidagi o'quv bazalari.

Amaliyot bazasi: Respublika shoshilinch tez tibbiy yordam ko'rsatish ilmiy-amaliy markazi Andijon filiali qoshidagi 103 stansiyasi o'quv bazalari.

4.2. Mashg'ulotlarni o'tkazish uchun zarur jixozlar ro'yxati:

Modul buyicha dars olib borish uchun nazariy, amaliy va seminar darslar o'tiladigan o'quv auditoriyalari

Multimediali jamlanma: elektron doska, slaydlar to'plami bo'lgan PDF ko'rinishli ma'ruzalar, SD diskda ko'rgazma materiallar, videofilmlar.

Klinik amaliy ko'nikmalarni mustaxkamlash trening o'quv xonasi mulyaj, fantom v.b jihozlar.

Mavzular bo'yicha turli jadvallar, tasviriy ko'rgazma va qo'llanmalar,

4.3. ADABIYOTLAR RO'YXATI

4.3.1. Qonunchilik va me'yoriy-xuquqiy xujjatlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti 2017 yil 16 mart № -4985
“Shoshilinch tibbiy yordamni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida” gi farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti 2017 yil 16 mart № 2838 “ Shoshilinch tibbiy yordam xizmatining faoliyatini tashkil etishni yanada takomillashtirish va moddiy – texnika bazasini mustaxkamlash chora- tadbirlari to'g'risida” gi qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Sog'likni Saqlash Vazirligining Buyrug'i
№ 102 2017yil 17 mart O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017yil 16 mart “ Shoshilinch tibbiy yordamni yanada takomillashtirish chora- tadbirlari to'g'risida” gi PF- 4985onli Farmoni xamda “ Shoshilinch tibbiy yordam xizmatining faoliyatini tashkil etishni yanada takomillashtirish va moddiy- texnika bazasini mustaxkamlash chora- tadbirlari to'g'risida”gi PQ -2838- sonli qarori haqida.
4. O'zbekiston Respublikasi Sog'likni Saqlash Vazirligining Buyrug'i
№ 131 2017yil 31 mart
“ Shoshilinch tibbiy yordam xizmatini yanada takomillashtirish va moddiy- texnika bazasini mustaxkamlash borasida belgilangan chora- tadbirlarning ijrosinitashkil etish haqida.”
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori № PQ -3494 2018yil 25 yanvar “ Shoshilinch tibbiy yordam tizimini jadal takomillashtirish chora- tadbirlari to'g'risida”
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori № PQ -3494 2018yil 25 yanvar
“O'zbekiston Respublikasida odamning immunitet tanqisligi virusi keltirib chivaradigan kassalik tarqalishiga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”

9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori № PQ -3973 2018yil 16 oktabr “O‘zbekiston Respublikasida tez tibbiy yordam xizmatini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”

10. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘likni Saqlash Vazirining 2019 yil 17 iyuldagi № 161 –son buyrug‘iga ilova “ Tibbiyot xodimlarining odob- axloq kodeksi”

11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning 2017 yil 7 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni;

12. SanQvaM № 0342/17 - 10 yanvar 2017 yil

O‘zbekiston respublikasi sanitariya qoidalari, me‘yorlari va gigienik normativlari. O‘zR SanQvaM № 0365 -19

4.3.2.Elektron ta‘lim resurslari

UzR Oliy va urta maxsus ta‘lim vazirligi – vvv.edu.uz

2. UzR Soglikni saklash vazirligi -vvv.minzdrav.uz

3. Medpoisk <http://vvv.medpoisk.ru/>

4. Russkiy meditsinskiy server <http://vvv.rusmedserv.com/>

5. Meditsinskiy katalog ROS-MEDIC <http://ros-medic.ru>

6 vvv.adti.uz

5. YAKUNIY ATTESTATSIYA

5.1. Yakuniy attestatsiyaga kuyiladigan talablar

Yakuniy attestatsiya UzR SSVning 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli buyrugi 3-ilovasidagi «Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish ta'lim muassasalarida tinglovchilarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini baxolash tugrisidagi Nizom» ga asosan utkaziladi.

Maksad – tinglovchilarning malaka oshirish kursida olgan bilimi, shakllangan kunikma va kasbiy kompetensiyalarini rejalashtirilgan ukuv natijalariga muvofikligini ta'minlash, ulardan kasbiy faoliyati masalalarini xal kilishda foydalanish orkali axoliga tibbiy xizmat kursatish sifatini yaxshilashdan iborat.

Malaka oshirish kursi boshida tinglovchilar ularning bilim va kunikmalarini nazorat kilish tartibi va koidalari bilan tanishtirilishi lozim.

Umumiy malaka oshirish kurslarida tinglovchilarning bilim saviyasi va uzlashtirish darajasining davlat talablariga muvofikligini aniklash uchun kuyidagi nazorat turlarini utkazish nazarda tutiladi:

1. Boshlang'ich nazorat (kirish testi);
2. Oraliq nazorat
3. Yakuniy attestatsiya

Boshlangich nazorat (kirish testi) – o'qish boshlanishidan oldin tinglovchilarning tayanch bilimlarini aniklash maksadida ukishning birinchi kunida malaka oshirish kursi mavzusi doirasida tayyorlangan nazorat savollari, test topshiriklari asosida ogzaki surov yoki test sinovlari tarzida amalga oshiriladi (1 marta).

Oraliq nazorat- sikl davomida o'quv dasturining tegishli (bir necha mavzularini o'z ichiga olgan) moduli tugallangandan keyin tinglovchilarning bilim va amaliy ko'nikma darajasni aniqlash va baxolash usuli.

Yakuniy attestatsiya – kurs yakunida mutaxassislik buyicha nazariy bilim va malaka maxorati/amaliy kunikmalarni tinglovchilar tomonidan takomillashtirish darajasini baxolash usulidir. Tinglovchilar tomonidan o'quv reja va dastur asosida o'qitilgan modullar bo'yicha egallangan nazariy va amaliy bilimlar, kasbiy kompetensiya, klinik fikrlash qobiliyatini rivojlanganlik darajasi, olingan amaliy masalalarni xal kilishda qo'llash maxoratini aniklash va o'qitish samaradorligini baxolashni ko'zda tutadi.

Tinglovchiga test topshiriklari bankidan 30 tadan kam bo'lmagan xajmda test savollari beriladi.

Testdan 56% dan yuqori ball olgan tinglovchilar testdan muvaffaqiyatli o'tgan bo'ladi;

O'qish tugagandan so'ng beriladigan hujjat: o'quv dasturni o'zlashtirgan va yakuniy attestatsiyani muvaffaqiyatli topshirgan tinglovchilarga tegishli namunadagi sertifikat beriladi

6.1 Nazorat savollari

1. Tez tibbiy yordam xizmati tizimi haqida umumiy ma'lumot.
2. Favqulodda vaziyatlar (F.V) haqida tushuncha.
3. Favkulodda vaziyatlar turlari.
4. Favkulodda vaziyatlarda xal etiladigan asosiy vazifalar.
5. Favkulodda vaziyatlar ta'siri.
6. Favqulodda vaziyatlarni asosiy vazifalari.
7. Birinchi tibbiy yordamni vazifalari.
8. Birinchi tibbiy yordam ko'rsatish bosqichlari.
9. Jabrlanganlarni birinchi tibbiy ko'rikdan o'tkazish.
10. Jabrlanganlarni xolatini baxolash.
11. Jabrlanganlarni saralash.
12. Jabrlanganlarni transportirovka qilish.
13. Shok nima?
14. Shok turlarini sanab bering.
15. Kuyish shoki bilan kelgan bemorga birinchi yordam
16. Anafilaktik shok nima?
17. Anafilaktik shok klinik ko'rinishi bo'yicha turlari.
18. Anafilaktik shokning rivojlanishi va kechishi bo'yicha nechta shakli rivojlanadi?
19. Travmatik shok belgilari .
20. Travmatik shokda tez tibbiy yordam ko'rsatish.
21. Gemoragik shok belgilari .
22. Gemoragik shokda tez tibbiy yordam ko'rsatish.
23. Koma deb nima aytiladi ?
24. Qon ketish deb-

25. Qon ketishning anatomik tasnifi
26. Qonning qaerga oqib tushishiga qarab tasnifi
27. Qon ketish vaqtiga ko'ra tasnifi.
28. Qon ketish sabalari.
29. Ichki qon ketishning klinik belgilari
30. Turli bo'shliklarga quyilgan qon qanday ataladi?
31. Ichki qon ketishda shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish.
32. Qon ketishning vaqtincha to'xtatish usullari
33. Qon ketishning batamom to'xtatish usullari
34. Jgut ishlatishdagi xavfsizlik.
35. Qon to'xtatishning mexanik usuli
36. Qon to'xtatishning fizik usuli
37. Qon to'xtatishning kimyoviy usuli
38. Qon to'xtatishning biologik usuli.
39. Gipertermiya sabablari.
40. Gipertermiya belgilari.
41. Gipertermiyada tez tibbiy yordam ko'rsatish
42. Febril talvasa to'g'risida ma'lumot.
43. Zaxarlanish to'g'risida tushuncha.
44. O'tkir zaxarlanish klinik tasnifi.
45. Zaxar tushish yo'liga qarab tasnifi.
46. Zaxarlanish sabablari.
47. Zaxarning organizmga ta'sir turlari.
48. Zaxarlanish klinikasi.
49. axarlanish klinik diagnostikasi.
50. Zaxarli moddlarni organizmdan chiqarish yo'llari.

51. Antidot terapiya.
52. Kuyish deb nimaga aytiladi?
53. Kuyish darajalari.
54. Kuyish maydonni aniqlash usullari.
55. Kuyish kasalligi.
56. Kuyish kasalligi davrlari.
57. Kuyishda shoshilinch tibbiy yordam ko‘rsatish.
58. Sovuq urish deb nimaga aytiladi?.
59. Sovuq urish belgilari.
- 60 .Sovuq urish darajalari.
61. Sovuq urishda tez tibbiy yordam ko‘rsatish.
62. Yuzaki sovuq urishni oldini olish.
63. Issiq urishi –
64. Issiq urishi belgilari.
65. Issiqlik tortishishlari.
66. Issiqlikdan xoldan toyish.
67. Issiq urganda tez tibbiy yordam ko‘rsati
68. Jaroxat nima?
69. Jaroxat belgilari.
- 70 . Jaroxat turlari.
71. Qoqshol profilaktikasi.
72. Jaroxatlarda tez tibbiy yordam
73. Jaroxatni bitish turlari.
74. Shikastlanish nima?
75. Shikastlanish turlari.
76. Lat yeyishlar.

77. Lat yeyishda tez tibbiy yordam.
78. Boylamlar cho‘zilishi belgilari.
79. Boylamlar uzilishi belgilari.
80. Mushaklarni yorilishi belgilari.
81. Shikastlanishlarda tez tibbiy yordam ko‘rsatish.
82. Suyak sinish belgilari.
83. Suyak sinishlarida tez tibbiy yordam.
84. Shina qo‘yish qoidalari.
85. Shina turlari.
86. Shinani noto‘g‘ri qo‘yishni xavfli tomonlari.
87. Transport immobilizatsiyasini qilish.
88. O‘tkir nafas yetishmovchiligi nima?
89. O‘tkir nafas yetishmovchiligi sabablari.
90. O‘tkir nafas yetishmovchiligi klinikasi
91. O‘tkir nafas yetishmovchiligida tez tibbiy yordam umumiy prinsiplari.
92. Nafas yo‘llariga yot jism tushganda klinik belgilar.
93. Nafas yo‘llariga yot jism tushganda shoshilinch tibbiy yordam ko‘rsatish.
94. Geymlix usuli .
95. Gipoksiya xaqida umumiy tushuncha.
96. Nafas yo‘llari o‘tkazuvchanligini tiklash.
97. Giperkapniya nima?
98. Gipoksiya turlari.
99. Gipoksiyani keltirib chiqaradigan sabablari.
100. Cho‘kish turlari.
101. Kritik xolat nima?
102. Kritik xolat davrlari.

103. Yurakni to'satdan to'xtashi.
104. Biologik o'lim belgilari.
105. Sun'iy nafas berish turi va algoritmi.
106. Yurak massajining turi va algoritmi.
107. Yurak qon – tomir tizimini organizmdagi vazifasi.
108. Yurakni anatomik tuzilishi.
109. Yurak ishemik kasaligiga olib keluvchi sabablar.
110. Yurak ishemik kasaligiga olib keluvchi omillar.
111. To'satdan koronar o'limning klinik belgilari.
112. Stenokordiya nima?
113. Miokard infarkti nima?
114. Amyobiaz kasalligi ,etiologiyasi.
115. Amyobiaz kasalligi klinikasi, tez yordam ko'rsatish.
116. Qutirish kasalligi klinikasi , profilaktikasi.
117. Brill kasalligi etiologiyasi , klinikasi , tez yordam ko'rsatish.
118. Botulizm kasalligi etiologiyasi, taxshisi.
119. Botulizm kasalligi klinikasi , tez yordam ko'rsatish.
120. Brutsellez kasalligi etiologiyasi.
121. Brutsellez kasalligi klinikasi tez yordam ko'rsatish.
122. Qorin tifi va A va V paratif qo'zg'atuvchisi
123. Qorin tifi va A va V paratif klinikasi , tez tibbiy yordam ko'rsatish.
124. Gemoragik isitma etiologiyasi , klinikasi , tez yordam ko'rsatish.
125. Gripp etiologiyasi, klinikasiyu
126. Gripp kasalligida tez tibbiy yordam ko'rsatish.
127. Ko'kyo'tal etologiyasi , klinikasi , tez tibbiy yordam algoritmi.
128. Qizilcha kasalligi etiologiyasi , klinikasi , tez tibbiy yordam.
129. Qizamiq etiologiyasi , klinikasi , tez tibbiy yordam.

- 130 .Yuqumli kasalliklar bilan og‘rigan bemorlarni parvarishini umumiy qoidalari..
- 131.Xolera ta‘rifi , etiologiyasi, diangoz qo‘yish.
- 132 . Xolera klinikasi , profilaktikasi, davosi.
- 133.O‘lat ta‘rifi , etiologiyasi, diangoz qo‘yish.
134. O‘lat klinikasi , profilaktikasi, davosi.
135. Gemorragik virusli isitmalar turlari.
136. Gemorragik virusli isitmalar klinikasi , profilaktikasi, davosi.
137. Karantin infeksiyalari o‘choqlarida epidemiyaga qarshi chora- tadbirlarni tashkil etish.
138. Birinchi va ikkinchi gurux infeksiyalari o‘chog‘ida o‘tkaziladigan epidemiyaga qarshi kurashish tartibi.
139. Davolash-profilaktika muassasalari xodimlari tomonidan bemor uyda aniklanganda utkaziladigan birlamchi chora-tadbirlar.
140. Karantin kasalliklariga chalingan yoki shubxa kilingan bemor (murda) aniklanganda navbatdan tashkari maxsus shoshilinch xabar berish tartibi.
- 141 . Ximoya kiyimlarining turlari
- 142 . Ximoya kiyimlarin kiyish tartibi.
- 143 . Ximoya kiyimlari yechish tartibi.
- 144 . Maxsus ximoya kiyimlarining kullanilishi

6.2.Оралиқ назорат билетлари

Bilet № 1

1. Tez tibbiy yordam xizmati tizimi haqida umumiy ma'lumot.
2. Favkulodda vaziyatlar (F.V) haqida tushuncha
3. Shok nima?
4. Travmatik shok belgilari .
5. Qon ketish vaqtiga ko'ra tasnifi.

Bilet № 2

1. Favkulodda vaziyatlarturlari.
2. Favkulodda vaziyatlarda xal etiladigan asosiy vazifalar.
3. Jablanganlarni birinchi tibbiy ko'rikdan o'tkazish.
4. Jablanganni xolatini baxolash.
5. Anafilaktik shok nima?

Bilet № 3

1. Kritik xolat nima?
2. Koma deb nima aytiladi ?
3. Stenokardiyani klinik belgilari.
4. Gipertermiyada shoshilinch yordam ko'rsatish
5. Qon bosimini o'lchash algoritmi

Bilet № 4

1. Klinik o'lim belgilari.
2. Travmatik koma belgilari va shoshilinch tez tibbiy yordam
3. Ateroskleroz nima?
4. Kuyish darajalarini sanab bering?
5. Tana xaroratini o'lchash texnikasi

Bilet № 5

1. Giperglikemik koma belgilari va shoshilinch tez tibbiy yordam
2. Necha xil stenokordiya farqlanadi.
3. Agoniya davrining belgilari.
4. Qon ketishni anatomik turlari
5. Puls tezlini aniqlash

Bilet № 6

1. Ichki qon ketish belgilari va shoshilinch yordam
2. Bosh miya jaroxatlarida shoshilinch yordam ko'rsatish
3. Miokard infarkti nima?
4. Cho'kishda shoshilinch yordam
5. Qon to'xtatuvchi jgutlarni qo'llash.

Bilet № 7

1. Biologik o'lim belgilari.
2. O'pka- yurak reanimatsiyasi necha bosqichdan iborat.
3. Jaroxat turlari turlari
4. Kuyish maydonini aniqlashni aytib bering?
5. Arterial qon bosimini aniqlash texnikasi.

Bilet № 8

1. Giperglikemik koma belgilari va shoshilinch tez tibbiy yordam
2. Gipertoniya krizda birinchi yordam kursatiladi kursatiladi?
3. Epilepsiya xurujida kandy birinchi yordam kursatiladi?
4. Komaning turlari?
5. Sun'iy nafas berish texnikasi.

Bilet № 9

1. Kvinke shishi klinikasi va kandy birinchi xamshiralik yordami kursatiladi?
2. Konni vaktincha tuxtatishga kandy usullar kiradi?
3. Alkagol komasiga nima sabab buladi?
4. Kalapsni keltirib chikaradigan sabablar?
5. EKG olish texnikasi

Bilet № 10

1. Miokard infarktida tez tibbiy yordam ko'rsatish.
2. Sun'iy nafas berish turi va algoritmi.
3. Jigar komasi belgilari va shoshilinch tez tibbiy yordam
4. Bolalar o'tkir nafas yetishmovchiligida kandy shoshilinch yordam ko'rsatiladi?
5. Cho'ntak ingalyatorlaridan foydalanish

Bilet № 11

1. Yurak astmasini klinik belgilari va kandy birinchi yordam kursatiladi?
2. Intubatsiya kilingandan keyin kandy asaratlar kolishi mumkin?
3. Miokard infarktini klinikasi.
4. Yurakni to'satdan to'xtashi.
5. Pereferik venalvrini katetirizatsiyasi

Bilet № 12

1. Yurak massajining turi va algoritmi.
2. O'tkir kon tomir yetishmovchiligi deb nimaga aytiladi?
3. Komaning sabablari va nechta darajasi bor?
4. Eshakemi kandy xolat va uning klinik belgilari?

5. Radial puls aniqlash

Bilet № 13

1. Kon ketishning turlari ?
2. Chayon chakkan bemorga kandy birinchi xamshiralik yordami kursatiladi?
3. Eklampsiya komasida kandy birinchi xamshiralik yordami kursatiladi?
4. Utkir yurak yetishmovchilig kandy farklanadi va klinikasi?
5. Nafas olishni xisoblash.

Bilet № 14

1. Ko'krak qafasi jaroxatlari . Pnevmotorakasda shoshilinch yordam
2. Anafilaktik shok belgilari va shoshilinch yordam
3. Sovuq urishda shoshilinch yordam
4. Oshqozon yarasidan qon ketishda shoshilinch yordam
5. Vena ichiga ineksiya qilish.

Bilet № 15

1. Diabetik koma kaysi kasallik bn ogrigan bemorlada uchraydi va sabablari?
2. Yurak astmasi sabablari ,klinikasi va kandy birinchi xamshiralik yordami kursatiladi?
3. Laringospazimda kandy birinchi yordam kursatiladi?
4. O'tkir qon ketishda vaqtinchalik to'xtatish usullari
5. Yurakni bilvosita massaj qilish texnikasi.

Bilet № 16

1. Paroksizmal taxikardiya klinik belgilari va yurak urishi minutiga nechchi marotaba buladi?
2. Kuyish shikasti bilan bemorlarga birinchi yordam qandy tashkillanadi?
3. Transport immobilizatsiyasi to'grisida tushuncha?
4. Krash-sindrom degani nimani anglatadi?
5. Tashqi qon ketishni vaqtinchalik to'xtatish usullari.

Bilet № 17

1. Aseptika va antiseptika xaqida tushuncha.
2. Koma xolatlari, turlari, shoshilinch yordam.
3. Stenokardiya kelib chiqishi, sabablari, shoshilinch yordam
4. Gipertoniya xuruji, sabablari, belgilari, shoshilinch yordam.
5. Yuqori nafas yo'llarini o'tkazuvchanligini taminlash.

Bilet № 18

1. Narkotik analgetiklarni sanab bering.
2. Bronxial astma sabablari belgilari, shoshilinch yordam
3. Dori-darmonlardan zaxarlanganda shoshilinch yordam.
4. Ekstrasistoliya nima ?
5. Suniy nafas berishni ambu qopchasida o'tkazish.

Bilet № 19

1. Epileptik koma belgilari va shoshilinch tez tibbiy yordam.
2. Buyrak usti bezi komasi belgilari va shoshilinch tez tibbiy yordam
3. Yurak qon – tomir tizimini organizmdagi vazifasi.
4. Asfiksiya nima?
5. Traxeya intubatsiyasini o'tkazish uchun bemorni tayyorlash.

Bilet № 20

1. Anuriya nima?
2. Bronxial astma keltirib chikaruvchi sabablari
3. Giper va gipoglikemik komani diferensial diagnozi
4. O'tkir xoletsistit klinikasi va tez yordam
5. Infuzion terapiya uchun sistemani tayyorlash.

Bilet № 21

1. O'pka – yurak reanimatsiyasi kattalar va bollardagi farqi.
2. Epileptik koma belgilari va shoshilinch tez tibbiy yordam.
3. Buyrak usti bezi komasi belgilari va shoshilinch tez tibbiy yordam
4. Gemoragik shok sabablari ,klinikasi,tez yordam
5. Muolajan oldin va keyin qo'llarni gigienik yuvish

Bilet № 22

1. Travmatik shok patogenezini ayting.
2. Shokni davolashda intensiv terapiya tamoyillarini ayting.
3. Gipovolemik shok qaysi kasalliklarda kuzatiladi?
4. Giper va gipoglikemik komani diferensial diagnozi
5. Siydik qopini kateterlash texnikasi.

6.3. Тестлар

1. Favqulodda vaziyatlar vazirligi qachon tashkil etilgan?

A) 1992 yil 4 may

*B) 1996 yil 4 mart

V) 1991 yil 27 dekabr

G) 1993 yil 23 dekabr

2. Aholi va hududlarni favqulodda vaziyatdan muhofaza qilishning asosiy tamoyillarini ko'rsating:

A) insonparvarlik

B) oshkoralik, axborotning o'z vaqtida va ishonchli berilishi.

V) favqulodda vaziyatlarda muhofaza qilish choralarining oldindan ko'rilishi.

*G) hamma javoblar to'g'ri.

3. 27 oktabr 1998 yildagi 455-sonli qarorini ko'rsating:

*A) "Texnogen, tabiiy va ekologik turdagi favqulodda vaziyatlar tasnifi to'g'risida"

B) "Favqulodda vaziyatlarni oldini olish va harakat qilish davlat tizimi to'g'risida"

V) "O'zbekiston Respublikasi aholisining favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilishga tayyorlash to'g'risida"

G) "O'zbekiston Respublikasi favqulodda vaziyatlar vazirligini tashkil etish to'g'risida"

4. Aholi va xududlarni tabiiy va texnogen xususiyatli FV lardan muhofaza qilish to'g'risida O'zbekiston respublikasi Qonuni necha bo'limdan va moddadan iborat?

A) 3 bo'lim 21 modda

*B) 5 bo'lim 27 modda

V) 7 bo'lim 29 modda

G) 9 bo'lim 10 modda

5. FVDT organlari o'z faoliyatida nimalarga amal qiladi?

A) konstitutsiyaga

B) Vazirlar maxkamasi va Oliy majlisning qarorlariga

V) Prezident farmonlariga

*G) barcha javoblar to'g'ri.

6. Atrof muxitga zarar yetishi, jiddiy, moddiy talofatlar keltirib chiqarishi, odamlar hayot faoliyatini izdan chiqishi va ularni qurbon bo'lishiga olib keladigan muayyan xududda yuzaga keladigan vaziyatga qanday vaziyat deb ataladi?

A) epidemiologik vaziyat

*B) favqulodda vaziyat

V) xavfli vaziyat

G) kutilmagan vaziyat.

7. Favqulodda vaziyatlar sabablariga ko'ra necha turga bo'linadi?

A) 3

B) 5

*V) 4

G) 6

8. Yong'in qaysi turdagi favqulodda vaziyatga kiradi?

A) tabiiy

B) texnogen

V) ekologik

*G) A va B javoblar to'g'ri

9. Texnogen turdagi favqulodda vaziyatlarga qaysilar kiradi?

A) tuproq, suv va havo tarkibining buzilishi

*B) transport avariylari, halokatlar

V) geologik xavfli hodisalar

G) transchegara favqulodda vaziyatlar

10. Ko'lamiga ko'ra favqulodda vaziyatlar turlarini ko'rsating?

A) korxonaviy, mahalliy, mintaqaviy, transchegara

B) mahalla, tuman, viloyat, respublika

V) lokal, xududiy, respublika, davlatlararo

*G) lokal, maxalliy, respublika, transchegara

11. O'simliklarning ommaviy tarzda kasallanishi yoki nobud bo'lishi nima deyiladi?

A) epizootiya

*B) epifitotiya

V) epidemiya

G) epifloratiya

12. Hayvonlarning ommaviy tarzda kasallanishi yoki nobud bo'lishi nima deyiladi?

*A) epizootiya

B) epifitotiya

V) epidemiya

G) epidertiya

13. Insonlarning gurux bo'lib kasallanishi nima deyiladi?

A) endemiya

B) epidemiya

V) pandemiya

*G) barcha javob to'g'ri.

14. Ma'lum xududda inson orasida yuqumli kasalliklarni tarqalishi nima deyiladi?

- A) epifitotiya
- B) epizootiya
- *V) epidemiya

G) A va V javob to'g'ri.

15.FVDT – bu . . . . .

- A) Favqulodda vaziyat Davlat tizimi
- *B) Favqulodda vaziyatlarni oldini olish va ularda harakat qilish Davlat tizimi.
- V) Fuqorolar vazirligi davlat tizimi
- G) Favqulodda vaziyatlar Davlat ta'rifi

16.FVDT ning asosiy vazifalari nechta?

- A) 5 ta
- B) 12 ta
- V) 9 ta
- *G) 11 ta

17.O'zbekiston Respublikasi 1998 yil 20 avgustda Favqulodda vaziyatdan muxofaza qilish to'g'risida nima qabul qilingan?

- A) qaror
- B) bo'yruq
- V) farmon
- *G) qonun

18.Favqulodda vaziyatlar oqibatlari mamlakat tashqarisiga chiqadigan yoki favqulodda vaziyatlar chet davlatlarda yuz berib, O'zbekiston xududiga xavf soladigan xolatlarga nima deyiladi?

- A) Respublika
- *B) transchegara
- V) mahalliy
- G) lokal

19.FV natijasida 500 dan ortiq odam jabrlansa yoki 500 dan ortiq odamning hayoti faoliyati buzilsa, yoki moddiy zarar eng kam oylik ish xaqqi miqdorining yarim milliondan ortiqni tashkil etadigan xolat nima deb ataladi?

- A) lokal
- B) mahalliy
- *V) Respublika
- G) transchegara

20.Atmosfera tarkibi va xossalari o'zgarishi bilan bog'liq vaziyat qaysi tushdagi FV larga kiradi?

- A) tabiiy
- B) texnogen
- V) epidemiologik
- *G) ekologik

21. Favqulodda vaziyatlar nimaga qarab tasniflanadi?

A) kelib chiqish sababiga, maydoniga

B) zararlangan odamlarning soniga

V) moddiy zarar miqdoriga

*G) hamma javob to'g'ri.

22. O'zbekistonda tashkil etilgan shoshilinch tibbiy yordam xizmati doktrinasida necha tarkibiy qismdan iborat?

A) 5

B) 2

*V) 3

G) 6

23. Shoshilinch tibbiy yordam xizmati doktrinasida 1-chi qismi qanday tizim xisoblanadi?

*A) boshqaruv

B) qutqaruv

V) kechiktirib bo'lmaydigan yordam

G) shoshilinch tibbiy yordam xizmati

24. Shoshilinch tibbiy yordam xizmatining tashkiliy asoslari nechta prinsipga tayangan?

*A) 5

B) 6

V) 8

G) 3

25. Shoshilinch tibbiy yordam xizmati asosiy prinsiplarini ko'rsating:

A) shikastlanganlarni ko'p qutqarish, samaralik rahbarlik qilish, zamonaviy aloqa vositalaridan foydalanish, saralashni birinchi o'rinda turishi

B) shikastlanganlarga tez tibbiy yordam ko'rsatish

V) shikastlangan aholiga tibbiy evakuatsiyani birinchi o'rinda turishi, tibbiyot va sanitariya xo'jalik mulklarini tibbiy yordam kuchlaridan ajralmasligi

*G) A va V javob to'g'ri.

26. Shoshilinch tibbiy yordam xizmati necha bosqichli tizimda faoliyat ko'rsatadi?

A) 3

*B) 2

V) 4

G) 6

27. Tibbiy yordam ko'rsatishning navbati, turi va qaerdaligi belgilanadigan saralash qanday saralash bo'ladi?

A) evakuatsion – transportli

B) BTYo uchun saralash

*V) nuqta ichra saralash

G) xolatiga ko'ra saralash

28. Forma -100 da qizil rang nimani anglatadi?

*A) shoshilinch tibbiy yordam

B) sanitar tozalov

V) radiaktiv zararlanish

G) izolyatsiya

29. Qidirish usullari nimasiga qarab belgilanadi?

*A) territoriyaning o'ziga xosligiga, kunning va obi – havoning qandayligiga, sanitarning qanday jihozlanganligiga, qidirish texnik vositalariga

B) qidiruv guruxini tayyorlanganligiga, kishilar soniga, qidiruvning kasbiy yo'nalishiga

B) qidiruv guruxining soniga, rejasiga, territoriyaning tuzilishiga, aholi soniga

G) to'g'ri javob yo'q

30. Sanitar patrul yordamida qidirish usuli qaerda qo'llaniladi?

A) o'rmonzorlarda

B) tog'li xududlarda

*V) suv xavzasida

G) injenerlik qurilmalari bor joylarda

31. Qidirilayotgan territoriyaning ikki marotaba ko'zdan kechirish qaysi usullarda qo'llaniladi?

A) qidiruv guruxi

B) sanitar patrul

*V) sanitar grablel

G) transport vositalarida

32. Kuzatish usuli qo'llanilayotganda sanitarlar orasidagi masofa qancha bo'ladi?

A) 100-150 m

*B) 200-250 m

V) 300-350 m

G) 50-100 m

33. Shikastlanganlarga yaqinlashish usullarini ko'rsating:

A) vertolyotlar, transport, emaklab borib

*B) transport vositalari, qisqa yugurib, emaklab, sudralib borish

V) suv transportlari, qisqa yugurish, emaklab borish, egilib borish

G) hamma javoblar to'g'ri

34. Sanitar tasmada olib chiqish uchun qaday taxlanadi?

*A) xalqasimon, sakkizsimon

B) doirasimon, X simon

V) maxsus yo'nalishda

G) xarbiy ko'rsatma bo'yicha

35. Zaharli moddalar ishlatilgan muhitda sun'iy nafas berish uchun qaysi usuldan foydalaniladi?

A) shefer

B) RPA – 1, RDA -1 apparatlar yordamida

*V) kallistov

G) S shakldagi havo naychasi yordamida

36. ShA-2 dagi qayt qilishga qarshi qaysi dori moddasi saqlanadi?

A) sistamin gidroxlorid

*B) etaperazin gidroxlorid

V) tetratsiklin gidroxlorid

G) promedol

37. ShA - 2 dagi og'riq qoldiruvchi dori moddasi?

*A) promedol

B) afin

V) morfin

G) kaliy yodid

38. Radiktiv moddalarni yo'qotishga qaratilgan chora – tadbirlar to'g'ri ko'rsatilgan qatorni ko'rsating:

A) degazatsiya

B) dezinfeksiya

V) dezinseksiya

*G) dezaktivatsiya

39. Kasallik qo'zg'atuvchi xashoratlar yashashi va ko'payishini to'xtatishga qaratilgan chora – tadbirlar?

A) dezaktivatsiya

B) dezinfeksiya

*V) dezinseksiya

G) deratizatsiya

40. Zaharlanishga qarshi dori vosita?

A) antibiotik

*B) antidot

V) antigistamin

G) antiseptik

41. Deratizatsiya bu - .....

*A) kemiruvchilarga qarshi kurashish

B) hashoratlarga qarshi kurashish

V) sudralib yuruvchilarga qarshi kurashish

G) qon so'ruvchilarga qarshi kurashish

42. Etaperazin gidroxlorid – qanday modda?

A) zaharlanishga qarshi

*B) qayt qilishga qarshi

V) infeksiyaga qarshi

G) og‘riq qoldiruvchi

43. Qisman sanitar tozalov o‘tkazish uchun qaysi himoya vositasidan foydalaniladi?

A) shaxsiy aptechka

B) shaxsiy bog‘lov paket

*V) shaxsiy kimyoviy vositalarga qarshi paket

G) shaxsiy yengil himoya kiyimi

44. Og‘riq qoldiruvchi dori vositasi nimada saqlanadi?

*A) oq qalpoqchali shprits – tyubikda

B) qizil qalpoqchali shprits – tyubikda

V) havo rangli penalda

G) sariq rangli penalda

45. Shaxsiy bog‘lov paketi yordamida qanday bog‘lam qo‘yiladi?

A) immobilizatsion va okklyuzion

*B) asseptik va okklyuzion

V) antiseptik va okklyuzion

G) dezinfeksion va asseptik

46. ShA dagi sistamin gidrokslorid dori moddasi qachon ishlatiladi?

*A) radioaktiv zararlanishda

B) bakteriologik zararlanishda

V) infeksiyon kasallik

G) og‘ir jarohatlarda

50. Degazatsion suyuqlik nima uchun ishlatiladi?

A) buyumlarni zararsizlantirish uchun

*B) qisman sanitar tozalovi o‘tkazish uchun

V) to‘liq sanitar tozalovi o‘tkazish uchun

G) suvni zararsizlantirish uchun

51. Suvni zararsizlantirish uchun qaysi dori moddasidan foydalanamiz?

A) etaperazin gidrokslorid

B) tetratsiklin gidrokslorid

*V) pantotsid

G) kaliy yodid

52. Protivogaz qaysi a‘zolari himoyalaydi?

A) yuz terisi

B) ko‘zlar

V) yuqori nafas yo‘llari

*G) barcha javoblar to‘g‘ri

53. Degazatsiya qilish uchun qaysi usullardan foydalaniladi?

*A) mexanik, fizik, kimyoviy

B) fizik, kimyoviy, biologik

V) shaxsiy, ommaviy

G) kundalik, yakuniy, profilaktik

54. Yuqori nafas yo‘larini radioaktiv moddalardan sanoat changlari va oddiy changlardan qaysi himoya vositasi himoya qiladi?

A) protivogaz

B) matoli niqob

V) ko‘zoynak

*G) respirator

55. Degazatsiya bu - .....

*A) ZM larga qarshi kurashish

B) BM larga qarshi kurashish

V) RM larga qarshi kurashish

G) FM larga qarshi kurashish

56. Radiatsiyaga qarshi pana joylar yog‘ochdan qurilgan bo‘lsa, radiatsiya kuchini necha marta kamaytiradi?

*A) 2-3 marta

B) 10 marta

V) 50 marta

G) 500-1000 marta

57. Sanitar tozalov bo‘limida quyidagilardan qaysi biri o‘tkaziladi?

A) dezinfeksion tozalov

B) profilaktik tozalov

*V) to‘liq sanitar tozalov

G) qisman sanitar tozalov

58. Shaxsiy bog‘lov paketi nimalardan iborat?

A) dori moddasi, bint, salfetka, to‘g‘nog‘ich

B) rezini shimdirilgan g‘ilof, bint, paxta dokali yostiqlar, xavfsiz to‘g‘nog‘ich

*V) rezina shimdirilgan g‘ilof, pergament qog‘oz, xavfsiz to‘g‘nog‘ich, 2 ta paxta dokali yostiqlar, steril bint

G) paxta dokali yostiqlar, dori moddasi, to‘g‘nog‘ich, rezina shimdirilgan g‘ilof

59. Bexush xolatdagi bemorlar sanitar zambilida qaysi xolatda olib boriladi?

A) oyog‘i oldinda

*B) boshi oldinda, boshini yon tomonga qaratib

V) yonboshlatib, oyog‘i oldinda

G) chalqancha yotqizib, boshini biroz ko‘tarib

60. Quruq cho‘kishda birinchi tibbiy yordamda qaysi dori vositasidan birinchi bo‘lib foydalaniladi?
- A) ampitsillin 0,5
  - B) gidrokortizon 3-5 ml
  - V) albumin 20%
  - *G) natriy oksibutirat
61. Cho‘kishda nafas yo‘llariga tushgan suvni chiqarish davomiyligini ko‘rsating:
- A) 3-5 sek
  - *B) 15-20 sek
  - V) 5-10 min
  - G) suv chiqib bo‘lguncha
62. Elektr toki urganda tez yordam choraci nimadan boshlanadi?
- A) nashatir spirti
  - *B) tok ta’siridan xalos qilish, xavfsiz joyga olib o‘tish
  - V) valiriana tindirmasini ichishga berish
  - G) hamma javob to‘g‘ri
63. Elektr tokida shikastlanishni 3 chi darajasida qanday klinik belgilar kuzatiladi?
- A) qon bosimining pasayishi, bexushlik, titrash
  - *B) koma, o‘tkir nafas yetishmovchiligi, laringospazm, aretmiya
  - V) klinik o‘lim, yurak fibrilyatsiyasi, yurak urishi to‘xtaydi
  - G) qo‘rqish, titrash, qon bosimining pasayishi
64. Inson hayotiga va sog‘lig‘iga xavf soluvchi, turli vayronalarga sabab bo‘luvchi ofatlar
- A) katastrofa
  - *B) tabiiy ofatlar
  - V) ekologik ofatlar
  - G) epidemiologik xolatlar
65. UES qanday xollarda kuzatiladi?
- A) zaharlanishlar natijasida
  - B) nurlanish natijasida
  - *V) zilzila va portlash natijasida
  - G) yong‘inlar natijasida
66. Qon oqishining eng xavfli turi:
- A) venoz
  - *B) arterial
  - V) kapilyar
  - G) parenximatoz
67. UES asoratlariga nimalar kiradi?

- A) mahalliy o'zgarishlar
- B) falajlik
- V) o'tkir buyrak yetishmovchiligi
- * G) hamma javoblar to'g'ri

68. Suyak sinishlarining turlari

- A) ochiq, yopiq
- B) tug'ma, orttirilgan
- V) qisman, to'liq
- *G) barcha javoblar to'g'ri

69. Bosh miya tomirlarining qisqa muddatli spazmi?

- A) yurak to'xtashi
- *B) xushdan ketish
- V) zaharlanish
- G) nurlanish

70. Sovuq urishining nechta darajasi farqlanadi?

- A) 5
- *B) 4
- V) 6
- G) 3

71. Klinik ulimning asosiy belgilari?:

- A Uyku arteriyasida pulsni insimon bulishi. Kuz korachigini kengayishi
- B Kuz korachigini kengayishi. Bilak arteriyasida pulsni bulmasligi. Uyku arteriyasida pulsni bulmasligi.

V Bilak arteriyasida pulsni bulmasligi. Uyku arteriyasida pulsni bulmasligi.

72. Klinik ulimning davomiyligi oddiy sharoitda kanchagacha davom etadi?:

- A 4-5 minut
- B 5-6 minut
- V 6-8 minut

73. Yurak- upkani ishini tiklash kachon utkaziladi.?:

- A Klinik ulimda.
- B agonal va agonal oldi xolatlarida.
- V Klinik va biologik ulimda

74. Gipertermiya nima?

- A. Tana xaroratini normadan kutarilishi.
- B. Tana xaroratini normadan pasayishi.
- V. Kon bosimim kutarilishi.

75. Termometriya nima?

- A. Tana xaroratini ulchash.
- B. Antropometrik kursatkichlarni aniklash.
- V. Barcha javoblar tugri.

76. Febril isitma?

A. 39oS-40oS

B. 37oS-38oS

V. 36,5oS-37oS

77. Gipertermiyada birinchi yordam?

A. Ilik suv bilan tanani artish.

B. Kultik osti, chov soxasiga va peshona soxasiga muzli xalta kuyish, parsetamol ichirish.

V. Barchasi tugri.

78. Gipertemiya asoratlari?

A. Talvasalar.

B. Miya shishuvi.

V. Xamma javoblar tugri.

79. Spazmafiliya bu-?

A. Konda kand mikdorini pasyishi.

B. Konda kalsiy mikdorini kamayishi.

V. Tugri javob yuk.

80. Spazmofiliya xuruji kuprok yilning kaysi faslida uchraydi?

A. Yoz.

B. Kuz.

V. Kish va baxor faslining bulutli kunlarida.

81. Spazmofiliya xurujida kaysi belgilar kuzatiladi?

A. Kuzning bir nuqtaga tikilishi, yuzning kukarishi, tilning xalkum tamon tortilishi.

B. Yuz mushaklarini kiskarishi, oyok-kullarni tortishishi. Ixtiyorsiz akt-defikatsiya.

V. Xammasi tugri.

82. Spazmofiliya xurujida kaysi dori moddalari ishlatiladi?

A. Magniy sulfat 25%-eritmasi, 10% kalsiy glyukonat eritmasi.

B. Sibozon, GOMK, seduksin, relanum.

V. Barchasi tugri.

83. Allergiyani keltirib chikaruvchi omillar?

A. Vaksina, antibiotiklar.

B. Xashoratlar, arii, ilon, chayon chakishi.

V. Barchasi tugri.

84. Allergik xolatlarda kulaniladigan dori moddalari?

A. Antigistaminlar, desensibellovchilar, gormonlar, siydik xaydovchilar.

B. Kon tuxtatuvchi preparatlar,

V. Yurak glikozidlari.

85. Allergik xolatlarda kuzatiladigan ogir asorat?

A.Kvinke shishi.

B.Utkir buyrak yetishmovchiligi.

V.Anafilaktik shok.

86.Bronxial astma xurijida quyidagi dorilardan kaysi biri yuborish mumkin emas

A.Morfin, promedol.

B.Prednizalon, gidrokortizon.

V.Dimedrol suprastin

87.Upkadan kon ketganda quyidagi dorilardan kaysi biri mumkin

A.Ditsinon, aminokapron kislota.

B.Vikasol geparin.

V.analgin, vikasol

88.Kupik sundiruvchi vositalar kachon kullanyladi

A.Upka shishuvida.

B.Kvinke shishuvida.

V.Tugri javob berilmagan

89.Bemorda kiyin ajraluvchi shishasimon balgam, nafas chikarishda kiyinlashishi, balgamni suvda chukishi kaysi kasallik uchun xos?

A.Yurak tastmasi.

B.Bronxial astma.

V.Upka shishuvi

90.Es xushning yukligi talvassa, yuzning kukarishi, kuz sklerasiga kon kuyilishi, nafas olish potologik tipda bulishi, buyinda ajralgan egatcha bulishi nimadan dalolat beradi?

A.Chukishdan.

B.Osilish.

V.Elektir shikastlanish

91.Anafilaktik shok bemorlarga kuprok kaysi moddalar kiritilgandan sung keleb chikadi?

A.Vaksinalar, zardoblar.

B.Yurak glikozidlari.

V.Antibiotiklar vitaminlar.

92. Kon bosimini birdaniga tushishi kaysi xolatlarda kuzatiladi?

A.anafilaktik shok.

B.Allergik xolatlar.

V.Allergik dermatit.

93.Gipoglikemik koma kelib chikish sababi?

A.Insulin dozasini oshirish.

B.Insulin dozasini oz yuborish.

V.Tugri javob berilmagan

94. Gipoglikemik komada bemor terisi kanday buladi?
A. Kurik tirnalgan toshma toshgan.
B. Xul oddiy rangda toshma toshmagan.
V. Kuruk issik.
95. Kup chankash, kup siyish, ishtaxaning kuchayishi, terining kuruk kichishi xarakterli kasallikni belgilang.
A. Kandli diabet.
B. Pankreatit.
V. Pielonefrit.
96. Giperglikemik komada bemorga shoshilinch yordam kursatishda kaysi dori vositalari kullaniladi?
A. 0,9% natriy xlor+10ED insulin
B. 0,9% natriy xlor+100ED insulin
V. 1% vikasol+10ED insulin
97. Me'dadan kon ketganda quyidagi dorilardan kaysi biri ishlatiladi?
A. Geparin, aspirin
B. Ditsinon, vikasol.
V. Vikasol Geparin
98. Kon ketishning necha turi bor.
A. Ichki, tashki.
B. Parenximatov a'zolaridan.
V. Tugri javob yuk
G. A va B javoblar tugri
99. Necha kon guruxi mavjud?
A. 2ta
B. 3ta
V. 4ta
100. Arterial kon kaysi tomirda okadi?
A. Arteriya
B. Vena.
V. Limfa
101. Aglyutinogen konning kaysi kismida buladi?
A. Eritrotsitlarda
B. Leykotsitlarda
V. Trombotsitlarda.
102. Aglyutinatsiya reaksiyasi kaysi kon shaklli elementlari orasida buladi?.
A. Trombotsit.
B. Eritrotsit.
V. Leykotsit.
G. Plazma oksillari.

103. Kon ketish turiga kirmaydi.

A. Arterial.

B. Venoz.

V. Sistolik

G. Parenximatoz.

104. Vaktinchalik kon tuxtatish usuli.

A. Termik.

B. Jgut kuyish.

V. Mexanik.

G. Ximiyaviy.

105. Gemotransfuziyadan keyin tekshirish shart emas.

A. Termometriya.

B. Tonometriya.

V. Siydik analizi.

G. Antropometriya.

106. Kon ketishing ogir asoratini aniklang

A. Xushdan ketish.

B. Gemorragik shok.

V. Emboliya.

G. Pnevmotoraks.

107. Aglyutinogenlarni katorini aniklang.

A.) S va A

B.) S va D.

V.) A va V

G.) A va S

108. Jaxon OITS ga karshi kuni deb e'lon kilingan kun?

A. 01.12.1998y.

B. 01.12.1988y.

V. 01.01.1988y.

G. 03.12.1980y

109. Arterial kon ketishini uzil-kesil tuxtatish usulini aniklang

A. Bosib turuvchi boglam.

B. Tamponada kilish.

V. Tomirni boglash.

G. Jgut kuyish.

110. Zaxarli moddalarni organizmga kirish yullar?

A. Enteral, parenteral

B.Nafas yullari, teri orkali.

V.Barchasi tugri.

111.Is gazidan zaxalanish belgilari?

A.Bosh ogrishi, aylanish, kungil aynish, yutal, teri rangining uzgarishi.

B.Kungil aynish, kusish ich surilishi.

V.Tana xarorati pasayishi, teri rangining kulrang tusga kirishi.

112.Is gazidan zaxarlanganda kaysi antidod kullaniladi?

A.Kislod.

B.Zaks azot.

V.Barchasi tugri.

113.Botulizm kasalligi klinik belgilari.

A.Kungil aynish, kayt kilish, diplopiya.

B.Yuz mushaklar tiklar, afoniya.

V.Barchasi tugri.

114.Botulizm kasalligida bemorlarga birinchi yordam?

A.Oshkozon yuviladi, aktivlangan kumir ichirish, klizma kilish.

B.Botulinotoksin zardobini yuborish.

V.Barchasi tugri.

115.Oksidlanish xususiyatiga ega bulgan antiseptik vosita?

A.Vodorod Peroksid.

B.Xloramin.

V.Borat kislota.

G.Karbol kislota.

116.Narkozning nechta boskichi bor?

A. 3 ta

B.6 ta.

V.4 ta

G. 5 ta.

117.Ketgutni kaysi usulda sterilizatsiya kilinmaydi?

A. Kaynatish

B.Sitkov usuli..

V. Klaudis usuli.

G. Gubanov usuli.

118.Biologik antiseptik moddani aniklang?

A.Paratsetamol.

B. Furatsillin.

V. Penitsillin.

G. Kalsiy Xlorid.

119.Aglyutinatsiya reaksiyasi kaysi kon shaklli elementlari orasida buladi?.

A.Trombotsit.

B. Eritrotsit.

V. Leykotsit.

G. Plazma oksillari.

120. Arterial kon ketishini uzil-kesil tuxtatish usulini aniklang

A. Bosib turuvchi boglam.

B. Tamponada kilish.

V. Tomirni boglash.

G. Jgut kuyish.